

6/2012

BIBLIOTEKARZ

Lidia Geringer de Oedenberg

Dzieła osierocone wychodzą z cienia

Bolesław Howorka

O regulowanym zawodzie bibliotekarza

Dorota Bednarczyk, Artur Kowalski

Biblioteki francuskie wobec
niepełnosprawnych

Ewa Dombek

Jednodniówki w *Bibliografii polskiej*
1901-1939

Oferta specjalna dla bibliotek!

**„Magazyn Literacki KSIĄŻKI”
i „Notes Wydawniczy”
w prenumeracie najtaniej i najszybciej
– tylko 200 zł!**

Na łamach „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” ukazują się artykuły o charakterze przeglądowym, poradnikowym, odnotowujemy najciekawsze inicjatywy edytorskie. Pismo jest również cennym przewodnikiem po nowościach wydawniczych – co miesiąc recenzujemy kilkadziesiąt nowości z różnych dziedzin.

„Notes Wydawniczy” to miesięcznik bibliotekarzy, wydawców, księgarzy, hurtowników i wszystkich zainteresowanych rynkiem książki. W każdym numerze publikowane są felietony, a także rozmowy z ciekawymi ludźmi związanymi z książką oraz informacje o tym, co „czyta” świat.

Warunkiem otrzymania prenumerat obu czasopism w specjalnej cenie 200 zł jest przesłanie zamówienia na poniższym formularzu:

Zamwiam roczną prenumeratę miesięcznika „Magazyn Literacki KSIĄŻKI” oraz miesięcznika „Notes Wydawniczy” począwszy od numeru .../2012 w cenie 200 zł.

Nazwa firmy .....

Adres do faktury .....

Adres do wysyłki .....

Numer NIP .....

Upoważniam firmę Biblioteka Analiz Sp. z o.o., do wystawienia faktury bez mojego podpisu oraz do wprowadzenia moich danych osobowych na listę prenumeratorów.

podpis .....

Kontakt z wydawcą: Biblioteka Analiz Sp. z o.o., ul. Mazowiecka 6/8 pok. 416, 00-048 Warszawa, tel./faks (22) 827 93 50, e-mail: marketing@rynek-ksiazki.pl.

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

- Lidia Geringer de Oedenberg: Dzieła osierocone wychodzą z cienia – 4
Dorota Bednarczyk, Artur Kowalski: Biblioteki francuskie wobec niepełnosprawnych – 7
Bolesław Howorka: O regulowanym zawodzie bibliotekarza – 13
Ewa Dombek: Jednodniówki w *Bibliografii polskiej.1901-1939* – 21

Z BIBLIOTEK

- Aleksandra Zawalska-Hawel: Biblioteka z klasą. O nowoczesnym zarządzaniu w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Piekarach Śląskich – 26
Krzysztof Ziolo: Bibliotheca Magna – Perennisque dla Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej – 30

SPRAWOZDANIA I RELACJE

- „Nie mam czasu” pisze Bronisława Kuczko (Maria Wasik) – 33
„W stronę bibliotecznej promocji...społecznościowej”(Marzena Przybysz) – 34
Konferencja prasowa z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (Małgorzata Woźniak) – 35

PRZEGLĄD PUBLIKACJI

- Sygnaly o nowych publikacjach (Violetta Pomianowska) – 36
Z oficyny wydawniczej SBP (Marzena Przybysz) – 38

PRAWO BIBLIOTECZNE

- Biblioteki w nowym systemie instytucji kultury (Rafał Golał) – 40

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

- Wanda Kozakiewicz (Barbara Janczak) – 41

Z ŻYCIA SBP (Marzena Przybysz) – 43

- Strona internetowa Oddziału SBP w Lublinie • Mistrz Promocji Czytelnictwa 2011 • Akademia Regionalna • Rekomendacje IFLA w sprawie kompetencji informacyjnych i medialnych • Docenić bibliotekę. Jak skutecznie prowadzić rzecznictwo – warsztaty w ramach strategii SBP • Opinia SBP w sprawie NZB • Opinia SBP w sprawie dzieł osieroconych • Stanowisko SBP w sprawie wynagradzania pracowników instytucji kultury

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 45

W KILKU SŁOWACH – 42, 46

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

- Lidia Geringer de Oedenberg: Orphan Works Come Out of the Shade – 4
Dorota Bednarczyk, Artur Kowalski: French Libraries and the Disabled – 7
Bolesław Howorka: On Regulated Library Profession – 13
Ewa Dombek: Ephemera in *Polish Bibliography 1901-1939* – 21

FROM LIBRARIES

- Aleksandra Zawalska-Hawel: Classy Library. On Modern Management in City Public Library of Piekary Śląskie – 26
Krzysztof Ziolo: Bibliotheca Magna – Perennisque for the Silesian University of Technology Main Library – 30

EVENTS AND REPORTS

- „I have no time” writes Bronisława Kuczko (Maria Wasik) – 33
„Towards ... social networking library marketing” (Marzena Przybysz) – 34
Press Conference World Book and Copyright Day (Małgorzata Woźniak) – 35

REVIEW OF PUBLICATIONS

- New Books Flash (Violetta Pomianowska) – 36
From the PLA Publishing House (Marzena Przybysz) – 38

LIBRARY LAW

- Libraries in the New System of Cultural Institutions (Rafał Golat) – 40

OBITUARIES

- Wanda Kozakiewicz (Barbara Janczak) – 41

FROM THE PLA (Marzena Przybysz) – 43

Website of the PLA Unit in Lublin • Master of Readership Promotion 2011 • Regional Academy • IFLA Media and Information Literacy Recommendations • Appreciating Library. How to Effectively Conduct Advocacy – Workshops in the Framework of the PLA Strategy • The PLA Opinion Regarding the National Library Resource • The PLA Opinion Regarding Orphan Works • The PLA Opinion Regarding Remuneration of Cultural Institutions Employees

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 45

IN A NUTSHELL – 42, 46

Od Redaktora

Szanowni Państwo,
Drodzy Czytelnicy,

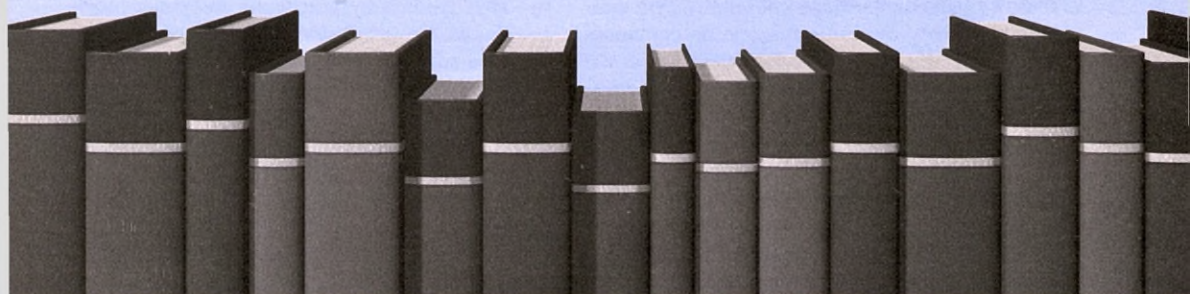
Oddajemy numer 6 „Bibliotekarza”, w którym znajdują Państwo interesujący artykuł poświęcony dziełom osieroconym. Autorka tekstu jest posłem do Parlamentu Europejskiego i głównym sprawozdawcą raportu dotyczącego *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystania dzieł osieroconych*. Trzy kolejne materiały dotyczą różnych aspektów bibliotekarstwa i obsługi osób niepełnosprawnych, regulacji zawodu bibliotekarza oraz opracowywania jednodniówek w *Bibliografii polskiej 1901-1939*. Pierwszy przedstawia politykę biblioteczną oraz rozwiązania legislacyjne Francji odnoszące się do obsługi niepełnosprawnych czytelników. Drugi tekst nawiązuje do bieżącej sprawy żywo komentowanej w środowisku, prezentuje argumenty za utrzymaniem stopnia zawodowego bibliotekarza dyplomowanego, a także opinię SBP dotyczącą projektu ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów skierowaną do Ministerstwa Sprawiedliwości. Trzeci artykuł pokazuje trudną, ale niezmiernie ciekawą pracę bibliografa nad opracowywaniem jednodniówek do bibliografii narodowej.

Stałe działy rozpoczynamy od rubryki „Z bibliotek”. Przedstawiamy w niej Miejską Bibliotekę Publiczną w Piekarach Śląskich. Prezentujemy dokonania w zakresie promocji czytelnictwa i kultury. Drugi tekst omawia historię i główne kierunki działalności Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej.

W numerze 6 „Bibliotekarza” znajdują się też inne stałe działy: „Sprawozdania i relacje”, „Przegląd publikacji”, „Prawo biblioteczne”, „Z życia SBP” oraz „W kilku słowach”, a także kolejne „PostAktualia” profesora Jacka Wojciechowskiego.

W dziale „Prawo biblioteczne” zamieszczamy tekst poświęcony bibliotekom w nowym systemie instytucji kultury, przedstawiający interpretację prawną przepisów w tym zakresie w związku z nowelizacją ustawy z 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Elżbieta Stefanoryk

Dzieła osierocone

wychodzą

Z CIENIA

Artykuł poświęcony problematyce dzieł osieroconych. Autorka, poseł do Parlamentu Europejskiego jest głównym sprawozdawcą raportu dotyczącego *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystania utworów osieroconych*. Ponadto pełni funkcję Kwestora w Prezydium Parlamentu Europejskiego.

XXI wiek przyczynił się do komputeryzacji niemalże każdej dziedziny naszego życia. Za pośrednictwem internetu ludzie szybko pozyskują potrzebne informacje, oglądają filmy, rozmawiają ze znajomymi, czytają książki lub oglądają obrazy. Stąd też pojawił się pomysł digitalizacji dzieł kultury, by dostęp do nich był powszechny. Wraz z postępowaniem tego procesu wytylnęła kwestia tzw. dzieł osieroconych, czyli utworów chronionych prawem autorskim, jak np.: książki, czasopisma, gazety, zdjęcia, rysunki w nich publikowane, filmy, utwory muzyczne, których autor jest nieznany bądź też nie ma żadnej możliwości kontaktu z nim. Zgodnie z prawem, aby móc wykorzystać dzieło – należy uzyskać zgodę właściciela praw do utworu. Jak to zrobić, gdy nie można go odnaleźć?

Niemalże każda europejska biblioteka, archiwum czy muzeum ma w swoich zbiorach dzieła, których właśnie z tego względu nie może udostępnić swoim użytkownikom w formie online. Przed rozpoczęciem unijnych prac nad nową regulacją prawną pierwsze próby udostępniania dzieł osieroconych miały miejsce w Stanach Zjednoczonych, gdzie concern Google rozpoczął na masową skalę digitalizację książek – w tym dzieł osieroconych – by zamieszczać je na ogólnodostępnej stronie internetowej. Projekt ten został zablokowany przez amerykański wymiar sprawiedliwości, który uznał, iż kwestie dzieł osieroconych powinny zostać najpierw uregulowane na drodze legislacyjnej. Nowe zasady, które są wprowadzane obecnie unijną dyrektywą mają pozwolić na udostępnianie dzieł osieroconych i jednocześnie chronić instytucje przed podobnymi procesami sądowymi o naruszanie praw autorskich.

Ponieważ w wielu krajach członkowskich UE nie ma odpowiednich regulacji prawnych¹, w kwestii dzieł osieroconych Komisja Europejska w 2010 r. opublikowała raport opisujący dotychczasowe praktyki związane z digitalizacją tych dzieł, a następnie propozycję dyrektywy regulującej ich udostępnianie. Parlament Europejski w 2011 r. powierzył mi przygotowanie sprawozdania w tej sprawie. Dyrektywa swoim zakresem obejmuje instytucje publiczne (np. biblioteki, archiwa, stacje telewizyjne), które będą mogły udostępniać zgodnie z nową regulacją w pełni zdigitalizowane utwory osierocone. Kiedy można uznać dzieło za osierocone? Dyrektywa proponuje, by utwór, którego posiadacza praw autorskich nie udało się, ani zlokalizować, ani zidentyfikować, po „skrupulatnych” poszukiwaniach (diligent search) przeprowadzonych przez jedną publiczną instytucję w jednym z krajów członkowskich – uznać za dzieło sieroce w całej Unii. Dyrektywa precyzuje ściśle kryteria przebiegu takich poszukiwań wraz ze spisem dostępnych online rejestrów, które należy sprawdzić.

Poszukiwania muszą być przeprowadzone w dobrej wierze, a sam ich proces nie może być zbyt trudny, by pracownik instytucji mógł go skutecznie przeprowadzić. Utwory, które uzyskają status dzieł osieroconych, będą mogły zostać udostępnione online jedynie przez instytucje ujęte w zakresie dyrektywy, zgodnie z ich celami statutowymi, nie będzie też można uzyskiwać żadnych korzyści majątkowych z tytułu ich wykorzystania. Dyrektywa dotyczy wszelkich dzieł drukowanych i audiowizualnych, które zostały wcześniej opublikowane lub wyemitowane na terenie Unii Europejskiej. Możliwe jest, iż

w finalnej wersji dyrektywy, ujęte zostaną również dzieła niepublikowane, a jedynie wystawione publicznie przez wspomniane instytucje, np. na wystawie fotografii. Rozważa się też przypadki dzieł niepublikowanych ze względów politycznych przy domniemaniu, iż posiadacz praw miał zamiar ich publikacji, ale nie było to w danym czasie możliwe.

Problem stwarzają również tzw. pół-siero-ty, o których mówimy wtedy, kiedy dzieło jest pracą zbiorową, a brak zgody nawet od jednego z autorów przekreśla szanse takiego dzieła na ukazanie się w ogólnodostępnych mediach. Tu dyrektywa również podaje konkretne rozwiązania poprzez uznanie dzieła za osierocone jedynie w tej części, gdzie autor jest nieznan lub nie można go odszukać. Pozostali znani autorzy zgodnie z prawem otrzymają należne wynagrodzenie.

Dyrektywa swoim zakresem obejmuje instytucje publiczne (np. biblioteki, archiwa, stacje telewizyjne), które będą mogły udostępniać zgodnie z nową regulacją w pełni zdigitalizowane utwory osierocone. Kiedy można uznać dzieło za osierocone?

Komisja Prawna Parlamentu Europejskiego zdecydowała, iż odnaleziony posiadacz praw autorskich w każdej chwili będzie miał prawo do zniesienia statusu dzieła osieroconego oraz prawo do roszczeń związanych z jego użytkowaniem. Zasady przyznawania odszkodowań mają być regulowane przez prawo danego kraju. W chwili obecnej jest to kwestia do uzgodnienia, czy odnaleziony autor już upublicznych dzieł osieroconych ma otrzymać kompensatę – m.in. jakie czynniki wpłyną na jej wysokość, czy też taki autor ma mieć zapewnione wynagrodzenie.

Dyrektywa, o której mowa, to śmiały projekt mający aspirację do miana rewolucji prawnej w sposobie myślenia o prawie autorskim. Chodzi, bowiem o ujednoczenie prawa autorskiego i prawa dotyczącego digitalizacji dzieł osieroconych na terenie całej Unii Europejskiej. Obecnie prawa autorskie regulowane są przez każdy kraj członkowski, co oznacza, że dostęp do pewnych utworów muzycznych, filmów czy programów telewizyjnych emitowanych np. na terenie Polski jest niemożliwy w Niemczech. Komisja Prawna, której jestem członkiem, chce dokonać przewrotu określając tzw. dopuszczal-

ny użytek na terenie 27 krajów członkowskich. Przyswieca nam jeden główny cel – poszerzenie dostępności do całości europejskiego dziedzictwa kultury. Stąd też inicjatywa, aby powstał specjalny katalog dzieł osieroconych przeznaczony na użytek bibliotek oraz muzeów, dostępny na terenie wszystkich krajów członkowskich. Ma to na celu umożliwienie upublicznienia dzieł osieroconych w całej Unii Europejskiej, niezależnie od kraju, w którym powstały. W ten sposób można wzbogacić nie tylko wirtualną unijną bibliotekę Europeana, ale również wszystkie inne biblioteki, które chciałyby w określony prawem sposób dysponować konkretnym dziełem osieroconym.

W pracach nad projektem pojawiły się co najmniej dwie podstawowe kwestie sporne. Pierwszą z nich są pieniądze przeznaczone na digitalizację. Większość bibliotek nie posiada na to odpowiednich środków, a na publiczne dofinansowanie liczyć nie może. Z tą kwestią wiąże się kontrowersyjny „komercyjny” – regulowany prawnie – użytek dzieł osieroconych przez instytucje publiczne, m.in. telewizje publiczne, do realizacji ich celów statutowych. Te instytucje mają w swoich zbiorach różnego rodzaju archiwalne nagrania, jednak nie mogą dotrzeć do ich autorów, by uzyskać zgodę na udostępnienie online. Umożliwienie wykorzystywania dzieł osieroconych w limitowany sposób komercyjny, według mnie, mogłoby sprzyjać dalszemu rozwojowi działalności wspomnianych przez mnie instytucji. Teraz pozostaje tylko ustalić, czy dostęp będzie nieodpłatny, a witryny internetowe przeznaczone do udostępniania nagrań będą utrzymywać się z reklamodawców, czy za symboliczną opłatą.

Prace nad dyrektywą rozpoczęłam jeszcze podczas polskiego przewodnictwa Rady UE w II połowie 2011 r. Naszym wspólnym sukcesem było wypracowanie wspólnej płaszczyzny i wstępного stanowiska w sprawie dozwolonego użytku dzieł osieroconych oraz zapoczątkowanie – powtórzę po raz wtóry – rewolucji w myśleniu o prawie. Ta dyrektywa ma swoich gorących zwolenników, ale też i zagorzałych przeciwników. W naszej gestii będzie przekonanie Rady UE i Komisji Europejskiej do naszych racji.

Po długich negocjacjach w grupach politycznych w Parlamencie Europejskim dokument przeszedł pomyślnie głosowanie w Komisji Prawnej, teraz trwają negocjacje z Radą, obecnie pod duńskim przewodnictwem (Dania prze-

jęła stery Unii 1.01.2012 r.) oraz z Komisją Europejską. Mam nadzieję, że prace nad dyrektywą zakończą się w połowie 2012 r., kiedy to planuję przedstawić dokument pod głosowanie na sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego. Ale nadal nie wiem, czy zaproponowane przeze mnie kompromisy zostaną przez pozostałe instytucje zaakceptowane i czy nie będzie konieczności głosowania nad tym aktem prawnym w drugim czytaniu na głosowaniu plenarnym, co wydłużyłoby procedurę o kolejne pół roku. W tej sytuacji starałabym się przywrócić ważny moim zdaniem zapis dotyczący tzw. innego dozwolonego użycia dzieł (komercyjnego, do realizacji celów statutowych) do ponownego rozważenia przez członków Parlamentu. Niestety – na dzień dzisiejszy mój mandat do negocjacji otrzymany po głosowaniu raportu w Komisji Prawnej nie przewiduje możliwości jakiegokolwiek komercyjnego użycia dzieła osieroconego, o co wcześniej walczyłam z poszczególnymi członkami mojej Komisji.

Problem stwarzają również tzw. pół-sirotki, o których mówimy wtedy, kiedy dzieło jest pracą zbiorową, a brak zgody nawet od jednego z autorów przekreśla szanse takiego dzieła na ukazanie się w ogólnodostępnych mediach.

Dla bardzo wielu druków digitalizacja to jedyna i ostatnia szansa na „przeżycie”. Nic nie trwa wiecznie, a materiałem najbardziej zagrożonym na nieodwracalne zniszczenie jest papier. Digitalizacja dzieł osieroconych wzbogaci naszą europejską kulturę i, jak mówi projekt dyrekty-

<http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&procnum=COD/2011/0136>

<http://www.europarl.europa.eu/news/pl/pressroom/content/20120227IPR39358/html/Orphan-works-soon-to-be-online>

http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/recommendation/reports_2010/2010%20Digitisation%20report%20overall.pdf

<http://fbc.pionier.net.pl/owoc/lib-stats>

wy, umożliwi dotarcie do nowych źródeł wiedzy dla naukowców i badaczy. A wielbiele literatury i miłośnicy sztuki mogą otworzyć magiczny sezam z nieznanymi skarbami kultury. Kto wie, jakie jeszcze perełki skrywają biblioteki i archiwa? Może pewne historie będzie trzeba napisać jeszcze raz?

PRZYPIS:

- ¹ Nowa regulacja nie narusza istniejących systemów tzw. rozszerzonych licencji, dobrze funkcjonujących szczególnie w krajach skandynawskich.

LIDIA GERINGER DE OEDENBERG

Posel Parlamentu Europejskiego. Z ramienia Komisji Prawnej PE jest głównym sprawozdawcą raportu dotyczącego Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystania utworów osieroconych. Ponadto pełni funkcję Kwestora w Prezydium Parlamentu Europejskiego.

Od Redakcji

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich na przełomie marca i kwietnia 2012 r. brało udział w konsultacji projektu *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystania utworów osieroconych* przeprowadzonej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem konsultowanej *Dyrektywy* jest stworzenie możliwości prawnych umożliwiających digitalizację i inne formy udostępniania utworów piśmienniczych i fonograficznych, które mają status dzieła osieroconego, przechowywanych w instytucjach publicznych, takich jak biblioteki, muzea, archiwa oraz instytucje odpowiedzialne za zbiory filmowe i fonograficzne. Status dzieła osieroconego uzyskuje utwór, jeśli właściciel praw do utworu nie jest znany lub, nawet jeśli jest znany, nie został odnaleziony w wyniku starannego poszukiwania określonego w *Dyrektywie*.

SBP wyraziło swoje poparcie dla proponowanych w *Dyrektywie* rozwiązań prawnych, zwracając jednakże uwagę na kilka niejasnych kwestii, jak odpowiedzialność prawna i zasady odpłatności w przypadku odnalezienia właścicieli praw. Tekst stanowiska SBP w tej sprawie jest dostępny na portalu Stowarzyszenia: www.sbp.pl.

Biblioteki francuskie wobec niepełnosprawnych

Według różnych szacunków ponad 10% populacji to osoby niepełnosprawne w następstwie psychicznych, fizycznych oraz sensorycznych niesprawności. Przyпуска się, że ze względu na starzenie się społeczeństw liczba ta będzie wzrastać. W kontekście budowania społeczeństwa informacyjnego niezbędne są działania, również w środowisku bibliotek, mające na celu wyrównywanie szans wszystkich grup społecznych w dostępie do informacji. Niektórzy naukowcy zwracają uwagę, że w Polsce brakuje zsynchronizowanej polityki bibliotecznej w tym zakresie oraz informacji na temat standardów międzynarodowych, jak również wypracowanych standardów krajowych w zakresie obsługi i włączania niepełnosprawnych w ramy społeczeństwa informacyjnego¹.

Misją każdej biblioteki jest udostępnianie swoich zbiorów. Nie wszyscy jednak w równym stopniu mogą korzystać z tych usług, między innymi ze względu na różnego typu niepełnosprawności. W związku z tym warto zwrócić uwagę „jak robią to sąsiedzi”, czyli przyjrzyć się wypracowanym praktykom w krajach, które na polu społecznego włączania, a co za tym idzie przeciwdziałania dyskryminacji, mają duże sukcesy. Jednym z nich jest Francja, której rozwiązania legislacyjne oraz opartą o nie politykę biblioteczną w odniesieniu do omawianej grupy społecznej prezentuje w zarysie niniejszy artykuł.

PODSTAWY PRAWNE DZIAŁAŃ WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W opinii obserwatorów we Francji podejście do osób nie w pełni sprawnych jest, w dużym stopniu niż w Polsce, oparte na akceptacji i skutecznej pomocy. Przejawia się to m.in. we wczesnej profilaktyce oraz skutecznej polityce społecznej, dzięki którym osoby niepełnosprawne włączane są w nurt życia społeczno-ekonomicznego kraju. W 2007 r. we Francji było blisko 2 mln osób z administracyjnym orzeczeniem niepełnosprawności. Kolejne 8 mln to osoby niepełnosprawne zgodnie z definicją stosowaną w tym kraju, tzn. osoby mające problemy ze

zdrowiem co najmniej od 6 miesięcy, napotykające trudności w codziennej pracy lub osoby po wypadkach w pracy. Wśród niepełnosprawnych znaczącą część stanowią ludzie starsi. Francuska polityka dotycząca niepełnosprawności jest dwuścieżkowa, co przejawia się w zapewnieniu osobie niepełnosprawnej możliwości wyboru życia niezależnego, bądź pod opieką instytucji, jeśli takie jest jej życzenie. Do 2005 r. polityka ta była kształtowana przez „Ustawę o wspieraniu osób niepełnosprawnych” (Loi d'orientation en faveur des personnes handicapées) z 1975 r. Ustawa ta uznawała osoby niepełnosprawne za specjalną część populacji oraz pozwalała na zharmonizowanie kolejnych regulacji i aktów prawnych związanych z niepełnosprawnością, zebranych od lat 50. W latach 90. francuska polityka zaowocowała szeregiem ustaw i reform regulujących funkcjonowanie specjalnych instytucji oraz zapewniających osobom niepełnosprawnym korzystanie z pełni praw². Sytuację omawianej grupy społecznej obecnie regulują przede wszystkim dwie ustawy: „Ustawa o równym statusie i partycypacji osób niepełnosprawnych w życiu społecznym” (pour l'égalité des droits et des chances, la participation et la citoyenneté des personnes handicapées) (2005-102) oraz „Ustawa o poprawie społecznych oraz medyczo-społecznych działań” (rénovant l'action sociale et médico-sociale) (2002-2).

Biblioteka Kateb Yacine w Grenoble
Fot. <http://www.bm-grenoble.fr/654-kateb-yacine.htm>

Istotną regulację stanowi ustawa z 2005 r. dotycząca równości praw i możliwości oraz społecznego włączenia osób niepełnosprawnych, a także niwelowania barier (architektonicznych, ekonomicznych, edukacyjnych, społecznych i innych). Ustawa (wraz z uzupełniającym dekretem z 2009 r.) wprowadza obowiązek pełnego dostosowania instytucji publicznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych najpóźniej do 1 stycznia 2015 r. Chodzi tu o dostępność budynków, komunikację miejską, usługi, ale także o dostęp przez internet do instytucji państwowych i samorządowych (realizacja do 14 maja 2012 r.), co oznacza, że serwisy internetowe instytucji muszą spełniać warunki dostępności dla osób niepełnosprawnych. Wszędzie zatem muszą zostać zainstalowane technologie, które pozwalają na odczytanie tekstu syntezatorem głosu, czy drukowanie tekstów w brajlu. Dobrą praktyką jest wynikający z ustawy obowiązek organizowania przez rząd Krajowej Konferencji o Niepełnosprawności (Conférence nationale du handicap). Ma ona odbywać się co trzy lata. Spotykają się na niej przedstawiciele organizacji, instytucji i stowarzyszeń działających na polu niepełnosprawności celem omówienia zadań i kierunków krajowej polityki w tym zakresie. Rząd jest zobowiązany przedstawić ocenę wdrażania polityki wobec niepełnosprawności za okres 3 lat, która musi zostać zweryfikowana przez Krajową Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych (Conseil national consultatif des personnes handicapées) zanim zostanie przedstawiona parlamentowi³.

REGULACJE DOTYCZĄCE BIBLIOTEK

W politykę państwa wobec osób niepełnosprawnych wpisują się także francuskie biblioteki. Większość z nich jest przystosowana do obsługi osób niepełnosprawnych ruchowo: windy, podjazdy, automatycznie otwierane drzwi można znaleźć w większości placówek użyteczności publicznej we Francji. Działania bibliotek we Francji są przeważnie scentralizowane, co przejawia się m.in. w organizacjach zarządzających na szczeblu ministerialnym i samorządowym, wspólnie tworzonych konsorcjach, wspólnych katalogach, bazach danych, podobnych zasadach działania.

Biblioteki państwowe podlegają dwóm różnym ministerstwom: Ministerstwu Kultury i Komunikacji (Ministère de la culture et de la communication) – biblioteki publiczne, Biblioteka Narodowa (La Bibliothèque nationale de France - BnF) i Publiczna Biblioteka Informacyjna w Centrum Pompidou w Paryżu (Bibliothèque publique d'information) oraz Ministerstwu Edukacji Narodowej (Ministère de l'éducation nationale, de la jeunesse et de la vie associative) – biblioteki naukowe, tworzące sieć bibliotek uniwersyteckich, instytutów naukowych i badawczych. Funkcjonuje również sieć bibliotek prywatnych (towarzystw, instytucji, szpitali i innych) oraz stowarzyszeń i związków bibliotekarskich⁴.

Działania bibliotek francuskich na rzecz osób niepełnosprawnych reguluje m.in. wspomniane wyżej prawo z 2005 r. Dotyczy ono także dostępu

do instytucji kultury i usług. Biblioteki, jako instytucje użyteczności publicznej, muszą zarówno architektonicznie, jak i usługowo dostosować się do obsługi niepełnosprawnych użytkowników. Informacje na ten temat można znaleźć na stronach internetowych poszczególnych instytucji. Z punktu widzenia usług cyfrowych ogromne znaczenie mają przepisy dotyczące wyjątków od prawa autorskiego z 1.08.2006 r. (zwanego prawem DADVSI), uchwalone z myślą o osobach niepełnosprawnych. Dla zobrazowania sytuacji opisane zostały wybrane przykłady działań bibliotecznych we Francji.

BIBLIOTEKA NARODOWA FRANCJI (BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DE FRANCE) I „MISJA NIEPEŁNOSPRAWNY” (MISSION HANDICAP)

W przypadku jednej z głównych bibliotek Francji (BnF) – działania na polu pokonywania barier w dostępie do oferty i usług biblioteki mają charakter strategiczny i zorganizowany w postaci projektu o nazwie „Mission Handicap”. Projekt powołano do życia w 2003 r., podczas europejskiego roku niepełnosprawności. Jest prowadzony w oparciu o ustawę z 2005 r. Zespół kierujący projektem jest odpowiedzialny za analizowanie i proponowanie rozwiązań umożliwiających równy dostęp do oferty BnF dla wszystkich użytkowników – niezależnie od stopnia sprawności fizycznej, sensorycznej czy psychicznej. BnF utrzymuje stały kontakt z różnymi strukturami działającymi na polu niepełnosprawności; reprezentującymi osoby niepełnosprawne, pomagającymi im w samodzielnym życiu oraz ułatwiającymi dostęp do edukacji, a także z „Mission Handicap” na wyższych uczelniach, czy lokalnymi domami opieki dla niepełnosprawnych. Z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Komunikacji osoby zajmujące się tą tematyką w różnych instytucjach kultury spotykają się regularnie, aby wypracowywać rozwiązania dotyczące m.in. pokonywania barier architektonicznych, wykorzystania nowych technologii w służbie osobom niepełnosprawnym, promowania i informowania o kulturalnej ofercie dostosowanej do potrzeb tej grupy społecznej, ale także społecznego i ekonomicznego włączania osób niepełnosprawnych. Jednym z rezultatów tych spotkań jest publikacja pierwszego praktycznego przewodnika poświęconego dostępowi osób niepełnosprawnych do szeroko rozumianego świata kultury i sztuki (zob.: <http://www.culture.gouv.fr/handicap>).

Wśród projektów prowadzonych w BnF a dotyczących szeroko pojętej dostępności dla

omawianej grupy społecznej, znajduje się ustanowiona w 2005 r. nagroda „Handi-livres”. Przyznawana jest autorom, którzy podejmują tematy związane ze światem osób niepełnosprawnych i przyczyniają się do upowszechniania problemu niepełnosprawności i lepszej integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem.

Kolejnym działaniem BnF w tym zakresie jest dokonana na zlecenie BnF profesjonalna ocena warunków dostępności jej budynków. Ocena dotyczy również nowo budowanych obiektów i oferty kulturalnej. Pozwała na identyfikację tego, co najważniejsze, a także zaplanowanie prac w bibliotece pod tym kątem. W tym kierunku prowadzone są również prace nad dostępnością wystaw organizowanych w budynkach BnF oraz możliwości zwiedzania biblioteki przez osoby z dysfunkcją wzroku. Dla tej grupy czytelników biblioteka przygotowała stanowiska z dotykowymi ekranami, emisją tekstu mówionego, broszurki w brajlu i dużym liternictwie, przewodniki audio⁵.

Niezwykle istotne jest również dostosowanie oferty internetowej – serwisu BnF oraz projektów cyfrowych w tym Cyfrowej Biblioteki Gallica – do standardów dostępności dla każdej grupy użytkowników, również niewidomych i niedowidzących. W BnF techniczne aspekty dostępności projektów internetowych są na bieżąco testowane przez użytkowników niepełnosprawnych. W przypadku biblioteki cyfrowej Gallica (<http://gallica.bnf.fr/>) pomocą niepełnosprawnym czytelnikom służy zakładka „Dostępność” (accessibilité), która dostarcza informacji dla niewidomych odnośnie przeszukiwania strony. Tryb audio także pozwala odsłuchać dokumenty tekstowe. Planowane są kolejne udogodnienia dla niewidomych. Pracownicy BnF są systematycznie szkoleni w obsłudze osób niepełnosprawnych i informowani na bieżąco o działalności „Mission Handicap”. Zespół pracujący w „Mission Handicap” przygotował praktyczny przewodnik dla personelu obsługującego użytkowników niepełnosprawnych. Dostarcza on informacji o zadaniach osób towarzyszących, usługach i sprzęcie dostępnym, szlaku, jaki wraz z osobą niepełnosprawną należy pokonać. Personel ma do dyspozycji wewnętrzny serwis intranetowy „Bibliothèques”, który został wyróżniony I nagrodą 12. edycji Francuskiej Nagrody Intranetu 2009 r., zwłaszcza za doskonałą dostępność dla pracowników niepełnosprawnych. W dniu 6.02.2009 r. został wydany dekret przyznający Bibliotece Narodowej Francji prawo do egzemplarza obowiązkowego plików cyfrowych. W 2010 r. Biblioteka uruchomiła zarezerwowaną dla podmio-

tów upoważnionych i chronioną przed nieuprawnionym wykorzystaniem usługę transferu tychże plików (usługa na platformie PLATON). Z tej możliwości szeroko korzystają biblioteki udostępniając swoim niepełnosprawnym użytkownikom dostęp do nowo wydanych tekstów.

BIBLIOTEKI MIEJSKIE*

Biblioteki (i mediateki) miejskie i samorządowe również wychodzą naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych, zarówno w wymiarze adaptacji budynków i technicznych możliwości korzystania z tekstów, jak i w wymiarze ich aktywizacji grupowej i indywidualnej. Czynią to we współpracy z lokalnymi oddziałami organizacji skupiającymi osoby niepełnosprawne lub działającymi na ich rzecz (na czele z Okręgowymi Ośrodkami dla Osób Niepełnosprawnych (Les Maisons departementales des personnes handicapées – MDPH), jak również z innymi instytucjami kulturalnymi, edukacyjnymi, medycznymi i społecznymi. Biblioteki miejskie i samorządowe mogą też uzyskać dostęp do bibliotek cyfrowych działających na podstawie prawa dotyczącego wyjątków od prawa autorskiego z 1.08.2006 r.

Przykładem prężnie działającej instytucji jest Mediateka im. Jean-Jacques'a Rousseau w miejscowości Chambéry, która od momentu swego powstania w 1992 r., posiada wydzieloną część dla osób niepełnosprawnych wzrokowo, wyposażoną w odpowiedni sprzęt pozwalający korzystać z tekstów (lupy elektroniczne, komputery wyposażone w syntezator głosu, oprogramowanie pozwalające powiększać tekst, terminal dla języka brajla, drukarkę brajlowską oraz laserową). Odpowiednio przygotowany personel towarzyszy osobom niepełnosprawnym. Mediateka stopniowo staje się dostępna również dla dyslektyków, afatyków i niepełnosprawnych umysłowo. Od 2010 r. mediateka jest w stanie przyjmować także osoby głuchonieme, a to dzięki przeszkoleniu personelu w języku migowym. Zbiory książkowe przeznaczone dla osób niepełnosprawnych są wydzielone, oznakowane, czy to etykietami brajlowskimi, czy też piktogramami. Mediateka stara się aktywizować osoby niepełnosprawne, zwłaszcza dzieci, proponując wystawy, wykłady, spotkania.

Kolejny przykład stanowi Biblioteka Kateb Yacine należąca do sieci bibliotek w Grenoble, które od dawna otwarte są dla czytelników upośledzonych wzrokowo. We wnętrzu przestrze-

ni przeznaczonej dla multimediiów w 2006 r. zainstalowano sprzęt dający dostęp osobom z dysfunkcją wzroku do źródeł cyfrowych, jak też do dokumentów drukowanych znajdujących się w bibliotece. Osoby te, po zgłoszeniu, zapoznawane są z dostępnymi dla nich urządzeniami, uczone korzystania z nich oraz mają możliwość skorzystania z asysty kompetentnych osób przy poszukiwaniu dokumentów. Udostępnienie tych materiałów w miejscu otwartym było śmiałym posunięciem, mającym na celu skrzyżowanie dróg i interakcję różnych typów czytelników. Wspomniana sieć bibliotek mieszczących się w Grenoble udostępnia także osobom niepełnosprawnym wzrokowo publikacje dostosowane do ich możliwości oraz książki cyfrowe.

Istnieją także szczególnie cenne inicjatywy biblioteczne, które aktywizują i integrują osoby niepełnosprawne ze zdrowymi. Warto wspomnieć o dwóch z nich. W sezonie 2009-2010 biblioteka miejska w Lyonie wprowadziła do swojego programu tzw. *Godzinę odkryć*, która przeznaczona była głównie dla osób niesłyszących. Odbyło się szereg spotkań, na których bibliotekarze, w oparciu o zbiory biblioteki i w asyście osób tłumaczących ich słowa na język migowy, podjęli się przedstawienia kilku wybranych tematów, głównie z historii kultury. Informacje o spotkaniach zamieszczane były na stronie internetowej biblioteki, rozesłano także programy do sieci bibliotek w mieście, jak również kurierzy dostarczyli informacje bezpośrednio do siedzib organizacji głuchoniemych i do ośrodków szkolących w języku migowym. Przed każdym seansem bibliotekarze spotykali się z tłumaczami, omawiali przebieg spotkania, uzgadniając te momenty, w których należy wstawić odpowiednie napisy przy prezentowanych dokumentach ikonograficznych, robić przerwy na tłumaczenie itd. Seanse te spotkały się z dobrym odbiorem i dlatego w sezonie 2010-2011 podwojono ich ilość i wprowadzono także zajęcia dla dzieci.

Podobną aktywność wykazuje Mediateka Simone de Beauvoir w miejscowości Romans-sur-Isère. W wydzielonej przestrzeni bibliotecznej, w dziale dostępu do internetu, przyjmuje od 2005 r. grupy osób dorosłych, niepełnosprawnych umysłowo. Uczestniczą one w warsztatach informatycznych i multimedialnych. Po dwóch, trzech zajęciach, zaznajamiających z działaniem komputera, rozpoczynają się seanse tematyczne, gdzie można zapoznać się z muzyką, nauczyć się poruszania po ulicy zgodnie z sygnalizacją świetl-

ną i znakową, poznać zasady segregacji odpadów; można także korzystać z gier online. Oprócz pracy z grupami istnieje możliwość indywidualnych zajęć. Dwie młode osoby, podopieczni Stowarzyszenia Okręgowego Rodziców i Przyjaciół Osób Upośledzonych Umysłowo (L'Association départementale de parents et amis de personnes handicapées mentales – ADAPEI) w ciągu roku zdobyły umiejętność samodzielnego posługiwania się komputerem oraz poszukiwania informacji przez internet. Początkowe obawy zostały przełamane, program współpracy się rozwija, osoby zdrowe i osoby „inaczej zdolne” wzajemnie się uczą i wzbogacają.

PUBLICZNA BIBLIOTEKA INFORMACYJNA W CENTRUM POMPIDOU W PARYŻU (BIBLIOTHÈQUE PUBLIQUE D'INFORMATION)

Centrum Pompidou w Paryżu od początku swego istnienia (1977 r.) prowadziło zakrojoną szeroko działalność kulturalną, w tym również nowoczesną bibliotekę. Ekspozycja stała, jak i wystawy czasowe, otwarte są dla osób indywidualnych oraz grup dotkniętych upośledzeniem wzrokowym. Do ich dyspozycji zostały stworzone obrazy dotykowe reprezentujące poszczególne dzieła, jak też mogą one liczyć na przewodników, którzy opowiadają o ekspozycjach. Część eksponatów można nawet dotykać w specjalnych rękawiczkach. W bibliotece muzeum, która pełni rolę biblioteki publicznej, istnieje 5 kabin, odizolowanych od hałasu, klimatyzowanych,

z regulowanym oświetleniem i dostosowanym wyposażeniem, przeznaczonych dla osób niewidomych i niedowidzących. Kabinę znajdują się na poziomie pierwszym i są czynne w godzinach otwarcia biblioteki. W bibliotece można uzyskać pomoc i asystę wolontariuszy. Można też korzystać z działu muzycznego i dokumentów mówionych (jest ich ponad 14 tysięcy). W dziale gazet, dzięki technologii syntezatora mowy, niepełnosprawni wzrokowo mają dostęp do 254 tytułów drukowanych periodyków i 135 stron internetowych. Na specjalnej stronie internetowej można znaleźć wszystkie istotne dla osób niepełnosprawnych informacje.

BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE I „MISJA NIEPEŁNOSPRAWNY” (MISSION HANDICAP)

Na większości francuskich uniwersytetów istnieje biura „Mission Handicap”, które projektują – we współpracy z administracją, samorządem i organizacjami zainteresowanymi – i pilotują obecność osób niepełnosprawnych w procesie edukacyjnym, poczynając od kwestii komunikacji miejskiej i poruszania się po terenie uczelni i jej budynkach, a kończąc na dostępie do różnych treści intelektualnych i egzaminach. Dobry przykład stanowi biblioteka Uniwersytetu Claude'a Bernarda w Lyonie (<http://portaildoc.univ-lyon1.fr/>). W dwóch głównych oddziałach biblioteki zostały stworzone warunki wszechstronnego z niej korzystania przez osoby o różnych rodzajach niepełnosprawności. Osoby upośledzone

Centrum Pompidou w Paryżu
Fot. Dorota Bednarczyk

ruchowo, zwłaszcza poruszające się na wózkach, po zgłoszeniu telefonicznym chęci skorzystania z biblioteki, lub też zgłoszeniu osobistym na poziomie pierwszym budynku, otrzymują asystę i możliwość skorzystania z wind. Dla osób niewidomych i niedowidzących są przygotowane oddzielne stanowiska komputerowe, w pobliżu biura informacji. Na ich wyposażeniu znajdują się urządzenia wspomagające, umożliwiające czytanie osobom z dysfunkcją wzroku. Wokół czytelnici istnieje też łączność bezprzewodowa, z której mogą korzystać osoby niepełnosprawne zaopatrzone w komputery przenośne. W bibliotece pracuje też osoba znająca język migowy, będąca łącznikiem pomiędzy biblioteką a „Mission Handicap”. Biblioteka przeznaczyła dwie specjalne sale dla osób niepełnosprawnych wzrokowo oraz ruchowo, wyposażając je w odpowiedni sprzęt wspomagający. Z racji tego, że budynek przeszedł niedawno remont jest on nowocześniejszy: windy posiadają sygnalizację dźwiękową, dotykową i wizualną; zostały też ułożone na podłodze ścieżki pozwalające niewidomym dotrzeć do wszystkich miejsc i urządzeń budynku biblioteki. Sygnalizacja alarmowa na wypadek pożaru została wzbogacona o przekaz słowny i świetlny. Na parterze można też zapoznać się z planem biblioteki w brajlu, języku migowym i mówionym. Sala konferencyjna została zmodyfikowana tak, że osoby niedosłyszące mogą podłączyć swój aparat słuchowy do sieci audio. Poza tym na terenie Uniwersytetu w 2007 r. dzięki „Mission Handicap” została utworzona jeszcze jedna specjalna sala dla niepełnosprawnych studentów, wyposażona w analogiczny sprzęt jak ten w bibliotece. Można tu też przeczytać książki dotyczące niepełnosprawności, są kasety audio, dokumenty dotyczące praw przysługujących niepełnosprawnym.

PODSUMOWANIE

Przedstawione w artykule wybrane działania francuskich bibliotek odnoszące się do usług informacyjnych, a także integracji społecznej użytkowników niepełnosprawnych, są wycinkiem szeroko zakrojonej polityki krajowej wobec tej grupy społecznej. Godna uwagi jest spójna strategia oraz współpraca nie tylko bibliotek, ale także innych instytucji. Koordynowanie działań, dostosowanie architektoniczne i technologiczne, wyposażenie bibliotek w nowoczesne technologie wspomagające działalność, promowanie usług w formach dostępnych dla osób z różnymi dysfunkcjami, a także

tworzenie wspólnych standardów i instrukcji oraz wsparcia dla użytkowników ze specjalnymi potrzebami, a także odpowiednie szkolenia dla personelu, jak też dla czytelników, to tylko niektóre z wartych podkreślenia działań bibliotek francuskich. W czasach, kiedy uwaga bibliotek koncentruje się przede wszystkim na potrzebach użytkowników, niezbędne staje się efektywne zaspokajanie potrzeb także użytkowników niepełnosprawnych. Tym bardziej, że prognozowane zmiany demograficzne mogą prowadzić do wzrostu liczby osób z dysfunkcjami (starzenie się społeczeństw). Nie bez znaczenia są też korzyści o charakterze integracyjnym, które powstają w wyniku odpowiedniego organizowania działalności bibliotecznej.

PRZYPISY:

- ¹ FEDOROWICZ, M. *Człowiek niepełnosprawny w bibliotece publicznej*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2010, s. 11. ISBN 978-83-231-2472-6.
- ² *Dobre praktyki*. Wybrane usługi świadczone na rzecz osób niepełnosprawnych we Francji, Szwecji oraz Niemczech [Dostęp: 27.01.2012] Dostępny w World Wide Web: http://www.koalicjaon.org.pl/photo/File/projekt_standardy/dobre_praktyki_zagraniczne.pdf
- ³ Szczegółowe informacje na temat przepisów i regulacji prawnych w zakresie niepełnosprawności można znaleźć w serwisie <http://informations.handicap.fr>
- ⁴ WINIARSKA, B. Bibliotekarstwo francuskie na stronach WWW – wybór. W: *Biuletyn EBIB* [online] 2007, nr 9 (70), E-czasopisma i serwisy bibliotekarskie w Europie [Dostęp: 27.01.2012] Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/2007/90/a.php?winiarska>
- ⁵ *Bibliothèque nationale de France*. Publics handicapés [online] [Dostęp: 15.01.2012] Dostępny w World Wide Web: http://www.bnf.fr/fr/acces_dedies/publics_handicapes/s.accueil_personnes_handicapes.html
- ⁶ Opracowano według: *Bibliothèques et handicaps*. Accueillir tous les publics. Annecy: Agence Rhône-Alpes pour le livre et la documentation [online] 2010 [Dostęp: 07.02.2012] Dostępny w World Wide Web: http://www.arald.org/resources/pdf/selargissement/bibliothèques_et_handicaps.pdf
- ⁷ *Centre Pompidou*. Public handicapés [online] [Dostęp: 28.01.2012] Dostępny w World Wide Web: <http://www.handicap.centrepompidou.fr/>

DOROTA BEDNARCZYK
 ARTUR KOWALSKI
 Biblioteka Narodowa

O regulowanym zawodzie bibliotekarza

Autor przypomina definicję pojęcia **zawód regulowany**. W artykule przywołuje definicję zamieszczoną w art. 3 ust. 1 lit. a dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych.

O tym, że zawód bibliotekarza, a także zawód pracownika dokumentacji i informacji naukowej, to zawody regulowane, a także o tym, że ministrem właściwym do spraw uznawania kwalifikacji do wykonywania tych zawodów jest minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego stanowi rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 lutego 2004 r. w sprawie wyznaczenia ministra właściwego do spraw uznawania kwalifikacji w zawodzie regulowanym bibliotekarza, pracownika dokumentacji i informacji naukowej¹. Jest to rozporządzenie wykonawcze wydane na podstawie art. 33a ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej².

Jak z tego wynika, zawód bibliotekarza został uznany za zawód regulowany formalnie. Ale czy faktycznie był to i jest to zawód regulowany? Czy skreślenie naszego zawodu z listy zawodów regulowanych przyniesie nam jakąś szkodę? Czy powinniśmy zaprotestować?

Chcąc odpowiedzieć na te pytania trzeba przede wszystkim przypomnieć definicję pojęcia zawód regulowany. Najlepiej będzie, jeśli posłużę się tu definicją zamieszczoną w art. 3 ust. 1 lit. a dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych: „zawód regulowany”: *działalność zawodowa lub zespół działalności zawodowych, których podjęcie, wykonywanie, lub jeden ze sposobów wykonywania wymaga, bezpośrednio lub pośrednio, na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych; w szczególności używanie tytułu zawodowego zastrzeżonego na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dla osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe stanowi sposób wykonywania działalności zawodowej*.

A co o zawodzie bibliotekarza mówią obecnie nasze obowiązujące przepisy.

Przede wszystkim, jak dotąd, sprawa kwalifikacji bibliotekarskich nie była uregulowana w sposób jednolity, w jednym akcie normatywnym wydanym przez upoważnionego ministra, i to zarówno przed zaliczeniem do zawodów regulowanych, jak też i po tym fakcie. Nie było i nie jest tak, że tylko jeden minister uznawał i uznaje kwalifikacje w zawodzie bibliotekarza, pracownika dokumentacji i informacji naukowej.

O zawodzie bibliotekarza mówi ustawa o bibliotekach³ w rozdz. 11 („Pracownicy biblioteki”), tylko w jednym (29) artykule. Ust. 1 tego artykułu stanowi, że grupę zawodową (ale nie zawód) bibliotekarzy tworzą pracownicy zatrudnieni na stanowiskach bibliotekarskich, osoby, które powinny (a więc nie muszą) posiadać kwalifikacje bibliotekarskie. W ust. 2 wymienione są dwie podgrupy wspomnianej wyżej grupy zawodowej: 1) pracownicy służby bibliotecznej i 2) bibliotekarze dyplomowani. Są w tym ustępie wymienione stanowiska, na których pracownicy biblioteki mogą być zatrudniani, z tym, że wymienione w ustawie stanowiska występują głównie w bibliotekach publicznych. Faktem jest, że o stanowiskach w wielu innych bibliotekach stanowią odmienne tabele stanowisk, a przykładem tego są tu m.in. przepisy wykonawcze do ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”.

Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego stanowiąc przepisy określające wymagania kwalifikacyjne i tryb stwierdzania kwalifikacji uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach odwołał się do delegacji zapisanej w art. 29 ustawy o bibliotekach⁴. Paragraf 3 tych przepisów, roz-

porządzenia ministra kultury i sztuki, mówi: *Wymagania kwalifikacyjne stwierdza pracodawca, na podstawie dyplomów, świadectw lub zaświadczeń oraz świadectw pracy, dokumentujących: 1) ukończenie szkół wyższych, szkół, kursów kwalifikacyjnych oraz innych form kształcenia, 2) okresy zatrudnienia, 3) dorobek naukowy, dydaktyczny, zawodowy.* Z rozporządzenia tego wynika, że to pracodawca ma prawo do uznania kwalifikacji bibliotekarza do zajęcia wszystkich wymienionych w rozporządzeniu stanowisk bibliotekarskich, w tym także stanowisk bibliotekarzy dyplomowanych [starszego kustosa dyplomowanego, kustosa dyplomowanego, adiunkta bibliotecznego i asystenta bibliotecznego (załącznik nr 1, 1)]. Trzeba podkreślić, że droga do stanowisk bibliotekarzy dyplomowanych określona tymi przepisami znacząco odbiega od tej, jaka została ustalona przepisami ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”, a także w rozporządzeniach wykonawczych ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego.

O zawodzie bibliotekarza mówi ustawa o bibliotekach³ w rozdz. 11 („Pracownicy biblioteki”), tylko w jednym (29) artykule. Ust. 1 tego artykułu stanowi, że grupę zawodową (ale nie zawód) bibliotekarzy tworzą pracownicy zatrudnieni na stanowiskach bibliotekarskich, osoby, które powinny (a więc nie muszą) posiadać kwalifikacje bibliotekarskie. W ust. 2 wymienione są dwie podgrupy wspomnianej wyżej grupy zawodowej: 1) pracownicy służby bibliotecznej i 2) bibliotekarze dyplomowani.

O stanowiskach oraz o wymaganiach kwalifikacyjnych pracowników bibliotek – jednostek organizacyjnych uczelni stanowią przepisy ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”⁵. Na podstawie art. 151 ust. 1 tej ustawy minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego wydał rozporządzenie określające warunki wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej⁶. Załącznik nr 4 do rozporządzenia to „Tabela stanowisk, kwalifikacji i zaszerogowania pracowników bibliotecznych oraz pracowników dokumentacji i informacji naukowej. W tabeli wymieniono w 11 punktach 16 stanowisk, z których żadne nie wymaga posiadania formalnie stwierdzonych kwalifikacji bibliote-

karskich (najczęściej wystarcza posiadanie wykształcenia wyższego odpowiadającego wykonywanej specjalności lub stopnia naukowego; młodszym bibliotekarzem i bibliotekarzem można obecnie zostać mając wykształcenie średnie i odpowiedni staż pracy).

Art. 113 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” mówi, że: *Dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej⁷ są zatrudniani na stanowiskach: 1) starszego kustosa dyplomowanego, starszego dokumentalisty dyplomowanego, 2) kustosa dyplomowanego, dokumentalisty dyplomowanego, 3) adiunkta bibliotecznego, adiunkta dokumentacji i informacji naukowej, 4) asystenta bibliotecznego, asystenta dokumentacji i informacji naukowej.* I dalej, w art. 117, ustawa ta zobowiązuje ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego – aby określił, w drodze rozporządzenia: 1) warunki, jakie powinien spełniać kandydat na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej, uwzględniając w szczególności wymagania w zakresie posiadanego wykształcenia, stażu pracy i osiągnięć naukowych, warunkujące dopuszczenie do postępowania kwalifikacyjnego oraz warunki uzyskania zwolnienia z tego postępowania, 2) formę i tryb postępowania kwalifikacyjnego stanowiącego podstawę do przyznawania uprawnień dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej, uwzględniając tryb powoływania oraz sposób funkcjonowania komisji egzaminacyjnej, 3) warunki awansowania dyplomowanego bibliotekarza i dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej, uwzględniając wymagania kwalifikacyjne warunkujące awans zawodowy, wykaz specjalizacji zawodowych oraz ich zakres tematyczny, 4) wzór zaświadczenia o uzyskaniu kwalifikacji zawodowych, uwzględniając potrzebę umieszczenia wszystkich danych potwierdzających uzyskane kwalifikacje zawodowe – uwzględniając w szczególności sprawne funkcjonowanie systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni. Na podstawie zacytowanego art. 117 ustawy minister nauki i szkolnictwa wyższego wydał stosowne rozporządzenie⁸. Przepisy tego rozporządzenia określają m.in. tryb przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego obejmującego ocenę dorobku naukowego i zawodowego kandydata na podstawie przedstawionej dokumentacji oraz stanowią o państwowym egzaminie bibliotekarskim (sic!). Dodajmy tu, że nie jest to łatwy egzamin, obejmuje on zarówno część ogólnozawodową, jak też i specjalistyczną.

Pisząc o zawodzie bibliotekarza oraz pracownika dokumentacji i informacji naukowej trzeba również koniecznie zająć się przepisami stanowiącymi przez ministra właściwego do spraw pracy. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁹ zleciła temu ministrowi określenie, w drodze rozporządzenia, klasyfikację zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakres jej stosowania, uwzględniając zawody i specjalności występujące na rynku pracy oraz potrzeby pośrednictwa i poradnictwa zawodowego. Stosowne rozporządzenie zostało wydane w 2010 r.¹⁰ Są w nim wymienione m.in. następujące zawody: w grupie nauczycieli [„grupa duża” (kod: 23): *specjaliści nauczania i wychowania*; „grupa średnia” (kod: 235): *inni specjaliści nauczania i wychowania*] – nauczyciel bibliotekarz (kod zawodu: 235904), w „grupie średniej” (kod: 2622): bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją – m.in. bibliotekoznawca (kod zawodu: 262203) oraz specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (kod zawodu: 262206) i pozostali bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją (kod zawodu: 262290); w „grupie elementarnej” (kod: 3433): *pracownicy bibliotek, galerii, muzeów i informacji naukowej* – bibliotekarz (kod zawodu: 343301), technik informacji naukowej (kod zawodu: 343302) i pozostali pracownicy bibliotek i informacji naukowej (kod zawodu: 343390). **Zarówno zawód nauczyciela bibliotekarza, jak też zawody: bibliotekoznawca oraz specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej, a także pozostali bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją zostały przepisami tego rozporządzenia zaliczone do „grupy wielkiej” (kod: 2), do grupy specjalistów.** To grupa obejmująca zawody wymagające posiadania wysokiego poziomu wiedzy zawodowej, umiejętności oraz doświadczenia w zakresie nauk technicznych, przyrodniczych, społecznych, humanistycznych i pokrewnych. Ich główne zadania to wdrażanie do praktyki koncepcji i teorii naukowych lub artystycznych, powiększanie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez badania i twórczość oraz systematyczne nauczanie w tym zakresie¹¹.

Trzeba jeszcze raz podkreślić, że przepisy stanowiące przez ministra właściwego do spraw pracy mówią m.in. o dwóch interesujących nas zawodach, o zawodzie bibliotekarza i zawodzie specjalisty – bibliotekoznawcy. Charakterystykę m.in. tych zawodów zainteresowani znajdują w *Przewodniku po zawodach*¹², a skróty tych informa-

cji w pracy *Bibliotekarz i prawo*¹³. Warto, aby przepisy właściwych ministrów, a przede wszystkim ustaw były zgodne. W związku z tym radziłbym, aby proponując stosowne zapisy w projekcie nowej ustawy o bibliotekach, uzgodnić ich treść z ministerstwem właściwym do spraw pracy.

O stanowiskach oraz o wymaganiach kwalifikacyjnych pracowników bibliotek – jednostek organizacyjnych uczelni stanowią przepisy ustawy: Prawo o szkolnictwie wyższym. Na podstawie art. 151 ust. 1 tej ustawy minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego wydał rozporządzenie określające warunki wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej.

Z przepisów wyżej tu powołanych rozporządzeń, przepisów stanowiących przez ministrów właściwych do spraw kultury i dziedzictwa narodowego oraz nauki i szkolnictwa wyższego nie wynika, aby zajmowanie stanowisk bibliotekarskich zawsze wymagało posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych, co jednak wcale nie oznacza, aby można było uznać, że każdy może zostać bibliotekarzem. Wskazałem już, powyżej, że bibliotekarzem (pracownikiem biblioteki uczelnicznej) może zostać osoba nie mająca wykształcenia bibliotekarskiego. Aby być pracownikiem biblioteki w uczelni nie jest wymagany określony, *zastrzeżony na mocy przepisów*, tytuł zawodowy. W zasadzie o stanowisko bibliotekarza w bibliotece publicznej może obecnie ubiegać się osoba, która posiada wyższe wykształcenie odpowiadające profilowi biblioteki, wykonywanej przez tę bibliotekę specjalności, po wstępnym, jednorocznym okresie pracy mającej charakter szkoleniowy, przygotowawczy, np. na stanowisku młodszego bibliotekarza. Nieco dłuższego okresu praktyki zawodowej (ale za to niekoniecznie na stanowisku w bibliotece) wymagają przepisy mówiące o kwalifikacjach osób ubiegających się o stanowisko bibliotekarza w szkole wyższej. Oczywiście ubiegając się o wyższe w hierarchii bibliotecznej stanowiska (starszego bibliotekarza, kustosza; w bibliotece publicznej – starszego kustosza) trzeba mieć odpowiednio wyższe kwalifikacje, legitymować się także dłuższym stażem pracy.

Propozycja „deregulacyjna” idzie w tym kierunku, aby zlikwidowany został egzamin¹⁴ oraz staż pracy¹⁵, natomiast pozostawiony został jedynie wymóg wykształcenia wyższego. Takie wymogi mogą jednak dotyczyć tylko tych osób, które ubiegają się o najniższe stanowisko bibliotekarskie. Nie oznacza to wcale, że będzie to „specjalne ułatwienie” dla osób ubiegających się o pracę w bibliotece. Będzie trudniej, bowiem, jak już tu wskazałem, dotychczas młodszym bibliotekarzem mogła być osoba ze średnim wykształceniem po odbyciu praktyki bądź kursu dla nowo zatrudnionych bibliotekarzy. Teraz już takich możliwości nie będzie. To są chyba konsekwencje rozciągnięcia na nasz kraj wymagań zapisanych w dyrektywach UE, a przede wszystkim w *Deklaracji Bolońskiej - szkolnictwo wyższe w Europie*¹⁶.

Trzeba jeszcze odpowiedzieć na pytanie, czy w bibliotekach nie powinni być zatrudnieni pracownicy, których wysokie kwalifikacje byłyby wynikiem dodatkowego szkolenia, „aplikacji”, wykazaniem się znajomością co najmniej jednego języka obcego oraz autorstwem kilku wartościowych publikacji, których kwalifikacje byłyby zweryfikowane państwowym egzaminem bibliotekarskim i potwierdzone uznanym świadectwem oraz prawem do posługiwania się stopniem zawodowym¹⁷.

Przypomnę, że bibliotekarze już w okresie dwudziestolecia międzywojennego zgłaszali uzasadnione wnioski, aby w jakiś sposób sformalizować powstanie grupy zawodowej bibliotekarzy – specjalistów legitymujących się formalnym świadectwem świadczącym o ich wysokich kwalifikacjach zawodowych, o tym, że przeszły postępowanie kwalifikacyjne i zdały stosowne egzaminy. Ich starania zaowocowały dwoma rozporządzeniami Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1930 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska I i II kategorii w państwowej służbie bibliotecznej¹⁸.

O zawodzie bibliotekarza była mowa w ustawie z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach¹⁹. W art. 29 ust. 4 jest delegacja dla Rady Ministrów (zmieniona później na delegacje dla ministra kultury i sztuki) do stanowienia w drodze rozporządzenia zasad zatrudniania w bibliotekach wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, a więc we wszystkich bibliotekach państwowych (art. 12 ust. 1 ustawy)²⁰. Ustawa tamta, uchylona, tak jak obecnie obowiązująca, już tu cytowana, nie mówiła o zawodzie bibliotekarza, a jedynie o tym, że pracownicy zatrud-

nieni na stanowiskach bibliotekarskich tworzą zawodową grupę bibliotekarzy. Stwarzała także możliwość zatrudniania w bibliotekach (w razie potrzeby) specjalistów z innych dziedzin zawodowych związanych z działalnością bibliotekarską. Stanowiła także (art. 30 ust. 1), że w bibliotekach naukowych mogą także pracować pracownicy naukowo-badawczy, bibliotekarze dyplomowani oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji naukowej, jak też i pracownicy inżynierijni, techniczni i równorzędni. Jak z tego wynika, ustawy biblioteczne zawsze dopuszczały zatrudnienie w bibliotekach specjalistów z różnych dziedzin, nigdy nie było takiej sytuacji, aby dostęp do pracy w bibliotekach, oczywiście dla osób mających stosowne kwalifikacje, był zawsze otwarty.

Jak z tego wynika zawód bibliotekarz nie był i nie jest faktycznie zawodem regulowanym.

Uważam, że w bibliotekach dużych, znaczących szkół wyższych, powinni być zatrudnieni bibliotekarze legitymujący się bardzo wysokimi kwalifikacjami, specjaliści posiadający odpowiedni stopień zawodowy. O takich specjalistach mówi cytowane tu już rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r., a szerzej *Przewodnik po zawodach* odnosząc się do zawodów bibliotekoznawcy i specjalisty zarządzania informacją. Za takich, posiadających wysokie kwalifikacje specjalistów trzeba uznać dyplomowanych bibliotekarzy oraz dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej, osoby, których kwalifikacje zostały zweryfikowane i formalnie uznane, w trybie określonym ustawą „Prawo o szkolnictwie wyższym”.

W ramach kilku określonych zawodów występują liczne grupy pracowników o bardzo wysokich, szczególnych kwalifikacjach, pracowników-specjalistów. Lekarze, niezależnie od posiadanych stopni naukowych, ubiegają się o tytuły specjalistów I i II stopnia w określonych specjalnościach medycznych²¹. Uzyskanie tytułu specjalisty nie jest łatwe (jako „bibliotekarz medyczny” dobrze wiem o tym). Dodać należy, że samorząd lekarski domaga się formalnego uznania, że specjaliści to osoby posiadające stopień zawodowy doktora. Nie jest także łatwo prawnikom, którzy chcą być notariuszami, radcami prawnymi, adwokatami²², prokuratorami i sędziami. Aspirujący do tych zawodów muszą odbyć odpłatne przeszkolenie, aplikację, w końcu zdać wcale niełatwe egzaminy.

Tak samo jest w naszym zawodzie. Osoba ubiegająca się o stopień zawodowy bibliotekarza dyplomowanego w trybie określonym ustawą „Prawo o szkolnictwie wyższym” musi nie tylko mieć ukończone studia II stopnia (magisterskie), ale także posiadać odpowiedni staż pracy, szkolenie w bibliotece naukowej, publikować, a także zdać wspomniany tu już państwowy egzamin bibliotekarski. Jak z tego wynika, są to kwalifikacje uzyskane po ukończeniu studiów wyższych II stopnia [„postgraduate studies” (studia III stopnia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”) – w odróżnieniu od „undergraduate studies” (studia I stopnia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 7 tej ustawy) i „graduate studies” (studia II stopnia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 8 powołanej wyżej ustawy), o których jest mowa w deklaracji bolońskiej]. Warto tu wspomnieć, że w szeregu krajów UE bibliotekarzem z takimi formalnie uznanymi kwalifikacjami przysługuje stopień zawodowy doktora, zresztą wynika to także z zacytowanej tu już deklaracji bolońskiej, mówiącej, że drugi etap studiów może prowadzić nie tylko do tytułu „master”, ale także do tytułu „doctorate degree” jak to jest w wielu państwach Europy²³.

Nie zamierzam tu przedstawiać dalszych argumentów za utrzymaniem stopnia zawodowego bibliotekarza dyplomowanego, stopnia uzyskanego w trybie określonym przepisami wykonawczymi do ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”. Zrobił to już bardzo dobrze, w swojej opinii skierowanej do Ministerstwa Sprawiedliwości, Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (tekst opinii poniżej w Załączniku do artykułu).

Uważam także, że o uznaniu kogoś za specjalistę nie może decydować pracodawca, bardzo często osoba nie mająca stosownych kwalifikacji, a nawet (co jest obecnie, po nowelizacji ustawy o bibliotekach i ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, możliwe) osoba, która nie jest bibliotekarzem. O tym musi decydować organ fachowy, legitymujący się autorytetem, a przede wszystkim formalnie stwierdzonymi kwalifikacjami bibliotekarskimi.

PRZYPISY:

¹ Dz. U. z 2004 r., Nr 31, poz. 265.

² Dz. U. z 2007 r., Nr 65, poz. 437. Ustawa ta obowiązuje obecnie w brzmieniu ustalonym obwieszcze-

niem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 kwietnia 2007 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działach administracji rządowej. Art. 33a ust. 4 pkt 2 stanowi, że: *Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, wyznacza (...) ministra właściwego do spraw uznawania kwalifikacji w tych zawodach regulowanych oraz do spraw uznawania kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania tych działalności, dla wykonywania których właściwy jest więcej niż jeden minister – kierując się specyfiką poszczególnych zawodów regulowanych oraz działalności, właściwością odpowiednich działów administracji rządowej, a także zakresem działania urzędów, o których mowa w art. 4a ust.3.*

- ³ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.
- ⁴ Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach oraz trybu stwierdzania tych kwalifikacji. Dz. U. Nr 41, poz. 419.
- ⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r.: „Prawo o szkolnictwie wyższym”. Dz. U. z 2005 r., Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.
- ⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. Dz. U. Nr 243, poz. 1447.
- ⁷ Stosownie do art. 108 ustawy: „Prawo o szkolnictwie wyższym” – dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej – są nauczycielami akademickimi.
- ⁸ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sprawie kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej. Dz. U. Nr 155, poz. 1112.
- ⁹ Dz. U. z 2008 r., Nr 69, poz. 415 z późn. zm., art. 36, ust. 8.
- ¹⁰ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. Dz. U. Nr 82, poz. 537. Minister Pracy i Polityki Społecznej kieruje działem administracji rządowej – praca na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Dz. U. Nr 216, poz. 1598).
- ¹¹ Cytat z zamieszczonego w omawianym rozporządzeniu *Objaśnienia do struktury klasyfikacji zawodów i specjalności.*
- ¹² *Przewodnik po zawodach.* Wyd. II. *Klasyfikacja zawodów i specjalności zmodyfikowana na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej*, obowiązująca od dnia 1 stycznia 2003 r. Warszawa 2003. T. 1.

¹³ HOWORKA, B. *Bibliotekarz i prawo*. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2010, s. 195-198. ISBN 978-83-61464-28-0.

¹⁴ Z propozycji Ministerstwa Sprawiedliwości pilotującego działalność deregulacyjną nie wynika, o jaki egzamin tu chodzi?

¹⁵ To także propozycja Ministerstwa Sprawiedliwości nie do końca zrozumiała, przecież ubiegając się o wyższe stanowisko trzeba legitymować się odpowiednim, dłuższym stażem pracy.

¹⁶ Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji, zebranych w Bolonii, w dniu 19 czerwca 1999 r. Czytamy tam m.in.: *Potwierdzając nasze poparcie dla ogólnych zasad ustalonych w Deklaracji Bolońskiej, angażujemy się w koordynację naszej polityki, zmierzającej do osiągnięcia w krótkim okresie, a w każdym razie najpóźniej do końca pierwszej dekady trzeciego tysiąclecia, poniższych celów, które uważamy za najistotniejsze dla utworzenia europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego oraz dla promowania europejskiego systemu szkolnictwa wyższego na skalę światową:*

- *Przyjęcie systemu czytelnych i porównywalnych stopni, także również poprzez wdrożenie Suplementu do Dyplomu, w celu promowania możliwości zatrudnienia obywateli Europy oraz międzynarodowej konkurencyjności europejskiego systemu szkolnictwa wyższego.*
- *Przyjęcie systemu opartego zasadniczo na dwóch głównych cyklach: niższym - „undergraduate” i wyższym - „graduate”. Dostęp do drugiego cyklu wymaga pomyślnego ukończenia pierwszego etapu cyklu studiów, trwającego minimum trzy lata. Stopień nadany po pierwszym cyklu, będzie również uznawany na europejskim rynku pracy jako odpowiedni poziom kwalifikacji. Drugi etap powinien prowadzić do tytułu stopnia „master” i/lub „doctorate degree” jak to jest w wielu państwach Europy.*

¹⁷ Powołana już tu dyrektywa 2005/36/WE mówi o prawie do używania tytułu zawodowego zastrzeżonego na mocy przepisów dla osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe (art.

3 ust. 1 lit. a), m.in. w naszej „bibliotekarskiej” sytuacji kwalifikacje zawodowe uprawniające do pełnienia funkcji kierowniczych w bibliotekach.

¹⁸ Dz. U. Nr 36, poz. 294 i 295.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1946 r. o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi (Dz. U. Nr 26, poz. 163) nie zawierał przepisów odnoszących się do problematyki zawodu bibliotekarza.

²⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników placówek upowszechniania kultury, archiwów państwowych i Filmoteki Polskiej, ogłoszone w Dz. U. Nr 30, poz. 176, miało zastosowanie do pracowników zatrudnionych w bibliotekach publicznych, bibliotekach szkół wyższych i Bibliotece Śląskiej oraz innych bibliotekach podległych Ministrowi Kultury i Sztuki (§ 1 ust. 1 pkt 1). Późniejsze regulacje, stanowiące w oparciu o przepisy ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej miały ograniczony zakres obowiązywania.

²¹ Lekarz, absolwent uczelni medycznej może legitymować się stopniem naukowym doktora, a nawet doktora habilitowanego, co nie oznacza, że jest specjalistą. Stopień naukowy nie oznacza, że osoba legitymująca się odpowiednim dyplomem jest specjalistą w danej dziedzinie medycyny.

²² Tytuł „mecenas” używany przez członków niektórych prawniczych samorządów zawodowych nie ma formalnych podstaw, ma tylko charakter „zwyczajowy”.

²³ Stwierdzenie, np. w RFN, że jest się bibliotekarzem dyplomowanym jest często rozumiane, iż jest się tylko absolwentem studiów niższych (undergraduate).

BOLESŁAW HOWORKA
emerytowany dyrektor Biblioteki Akademii Medycznej (obecnie Uniwersytetu Medycznego) w Poznaniu i radca prawny.

Załącznik

(pismo skierowane do Szefa Gabinetu
Politycznego Ministra Sprawiedliwości
5 kwietnia 2012 r.)

Opinia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich dotycząca projektu ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich wyraża sprzeciw wobec zaproponowanych w art. 20 projektu z dnia 6 marca 2012 r. Ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów zmian w Ustawie Prawo o Szkolnictwie wyższym dotyczących zasad powoływania na stanowisko bibliotekarzy dyplomowanych, w tym likwidacji Komisji ds. bibliotekarzy dyplomowanych przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Zawód bibliotekarza w Polsce jest zawodem otwartym. W bibliotekarstwie polskim jest zatrudnionych ponad 50 tys. bibliotekarzy, którzy są absolwentami studiów bibliotekoznawczych i wielu innych kierunków i po ich ukończeniu stają się pracownikami bibliotek publicznych, akademickich, naukowych, pedagogicznych i szkolnych. Tabele stanowisk bibliotekarskich uwzględniają ponad 15 poziomów zatrudnienia (zależnych od poziomu wykształcenia i stażu pracy), a jedynie cztery stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych są regulowane obowiązkiem uzyskania dodatkowych kwalifikacji.

Te cztery stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych są zaliczane do grupy nauczycieli akademickich. Zakres zadań realizowanych przez tę grupę pracowników bibliotek obejmuje zadania o charakterze naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym. Są one zatem odmienne niż te, realizowane przez większość pracowników bibliotek, zatrudnionych na pozostałych stanowiskach.

Obecny projekt zakłada likwidację jednolitych wymagań i zasad powoływania kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników informacji naukowej i dokumentacji (Art. 117 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym), przesuwając możliwość (niestety nie obowiązek) określania wymagań i kwalifikacji zawodowych wobec kandydatów na stanowiska bibliotekarza dyplomowanego na pracodawców, w uczelniach wyższych odpowiednie zapisy w statutach uczelni.

Jeśli pracodawca nie określi (bo w świetle projektu nie będzie musiał) ww. wymagań oznaczyć

to będzie, że wszyscy, legitymujący się wykształceniem wyższym, będą się mogli stawać, niejako automatycznie, bibliotekarzami dyplomowanymi. W konsekwencji nie będzie motywacji do zdobywania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji. Stopniowo może zaniknąć kadra o najwyższych kwalifikacjach, co byłoby niezgodne z zakresem zadań realizowanych przez biblioteki naukowe. Takie ujednoczenie jest niekorzystne zarówno dla pracowników (realizujących przecież w praktyce odmienne zadania), jak i instytucji ich zatrudniających (ze względu na odmienne warunki zatrudnienia każdej z tych grup). Brak klarownych zasad zatrudnienia będzie nieuchronnie prowadził do konfliktów i niezadowolonych zatrudnionych. Nie zmieniaj tej sytuacji odrębne uregulowania przyjęte w statutach każdej uczelni, czy w statutach biblioteki naukowej, przeciwnie wpłyną one na ograniczenie mobilności zawodowej tej grupy pracowników.

Proponowane zmiany prowadzą w praktyce do likwidacji uznanego wieloletnią praktyką trybu nadawania statusu bibliotekarza dyplomowanego.

Budzi to zdecydowany sprzeciw pracowników bibliotek i to zarówno tych, którzy są zwolennikami, jak i zdecydowanych przeciwników obecnego trybu pozyskiwania tych kwalifikacji. Wyrażane są obawy, że całkowita dowolność decyzji senatów uczelni oraz organizatorów bibliotek naukowych w określaniu wymagań kwalifikacyjnych może skutkować stopniową likwidacją tych stanowisk. Równie negatywnie przyjmowana jest możliwość odwrotnej sytuacji, czyli nadania statusu „dyplomowanego” wszystkim pracownikom bibliotek z wyższym wykształceniem. Żadna z tych decyzji nie wpłynie na poprawę jakości oferowanych usług przez biblioteki, ani obniżkę ich kosztów. Niewątpliwie będzie jednak przedmiotem ważnych decyzji senatów uczelni, skoro liczbę bibliotekarzy dyplomowanych uwzględni algorytm podziału dotacji dydaktycznej stosowany od kilku lat przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Warto więc dyskutować czy chcemy mniej pracowników o wyższych, wyraźnie określonych kwalifikacjach i zadaniach, czy lepiej wykształcić większą grupę bibliotekarzy, niekoniecznie realizujących zadania nauczycieli akademickich, ale przecież działających w bibliotekach szkół wyższych na rzecz uczelni i jej społeczności.

Pragniemy także zwrócić uwagę, że w Uzasadnieniu do projektu ustawy podaje się cztery główne powody, dla których proponuje się wprowadzenie zmian. Żadna z nich, w naszej opinii, nie ma zastosowania

wania w odniesieniu do bibliotekarzy dyplomowanych. Pragniemy zwrócić uwagę na następujące, odwrotne od oczekiwanych, efekty wprowadzenia proponowanych zmian:

Łatwiejszy dostęp do pracy dla młodych - Nie ma obecnie żadnych ograniczeń formalnych dla zatrudnienia w bibliotekach osób o różnym poziomie wykształcenia i stażu pracy. Jedyne ograniczenia to budżety instytucji prowadzących biblioteki, w zdecydowanej większości finansowanych ze środków publicznych.

Spadek kosztów i wzrost jakości świadczonych usług - Zwiększenie liczby bibliotekarzy dyplomowanych w bibliotekach szkół wyższych, o ile w ogóle nastąpi, nie doprowadzi do spadku cen, gdyż usługi świadczone przez biblioteki są bezpłatne.

Zmiany nie spowodują wzrostu jakości usług, przeciwnie, uważa się, że ich jakość obniży się, bowiem zniknie motywacja do podnoszenia kwalifikacji, a tę rolę spełnia dziś egzamin.

Ograniczenie biurokracji - Egzamin kwalifikacyjny dla bibliotekarzy dyplomowanych nie jest czynnością urzędniczą (zatem nie ma oznak biurokracji). Należy go raczej postrzegać jako element systemu ustawicznego kształcenia.

Spadek kosztów dla przedsiębiorców - W przypadku, gdy wszyscy pracownicy z wyższym wykształceniem będą zatrudniani na stanowiskach bibliotekarzy dyplomowanych nastąpi wzrost kosztów funkcjonowania uczelni, bowiem koszty zatrudnienia bibliotekarzy dyplomowanych są wyższe (wyższe wynagrodzenie, dłuższy urlop wypoczynkowy) niż pracowników zatrudnianych na pozostałych stanowiskach bibliotekarskich. Przyjęcie odwrotnej zasady - ograniczenie liczby pracowników dyplomowanych spowoduje konieczność zatrudnienia do realizacji zadań naukowych i dydaktycznych innych pracowników z grupy nauczycieli akademickich, a to będzie miało również wpływ na wyższe koszty jednostki.

Decyzje dotyczące konkretnych potrzeb i kwalifikacji będą zapewne podejmowane indywidualnie w konkretnych szkołach wyższych oraz bibliotekach naukowych.

Jest to zgodne z proponowanym w Ustawie „de-regulacyjnej” przeniesieniem kompetencji w zakresie uprawnień zawodowych bibliotekarzy dyplomowanych na pracodawców. To co jest słuszne z punktu widzenia autonomii każdej uczelni, jest wysoce niekorzystne dla zawodu bibliotekarza, który ma zdecydowanie szerszy zasięg działania, nieograniczony potrzebami i specjalizacją konkretnej szkoły wyższej. Zasada mobilności zawodowej, potrzeba rozwijania współpracy bibliotek różnych typów, w celu podnoszenia jakości świadczonych usług i nadążania za

globalizacją usług oferowanych przez internet wymaga raczej ujednoczenia zasad określania kwalifikacji zawodowych niż tworzenia odizolowanych enklaw kompetencyjnych.

Nawet jeśli obecna formuła nadawania kwalifikacji bibliotekarza dyplomowanego nie spełnia oczekiwań wszystkich zainteresowanych, to jej brak spowoduje dużo więcej konfliktów i nieporozumień. Postulujemy pozostawienie obecnych uregulowań, które prezentują klarowną ścieżkę awansu zawodowego dla bibliotek naukowych.

Perspektywa złożenia egzaminu (bezpłatnego) na bibliotekarza dyplomowanego i dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej jest czynnikiem motywującym młodych ludzi do podnoszenia wiedzy zawodowej, językowej, własnej pracy badawczej - tak bardzo potrzebnej w nowoczesnej bibliotece naukowej nastawionej przede wszystkim na udostępnianie informacji w sposób wysoce kompetentny. Środowisko bibliotekarskie musi wytworzyć elitę, której postawy będą punktem odniesienia, wzorem dla studentów, pracowników naukowych i innych odbiorców zasobów bibliotecznych i informacyjnych nowoczesnych bibliotek w nowoczesnym społeczeństwie.

Zlikwidowanie stanowiska bibliotekarza dyplomowanego zmniejszy motywację młodych pokoleń bibliotekarzy do rozwoju zawodowego, obniży i tak niski status pracownika bibliotek, zmniejszy prestiż zawodu bibliotekarza, który nie jest zawodem „zamkniętym”, bowiem podejmują w nim pracę absolwenci studiów wyższych nie tylko bibliotekoznawczych, a tylko nieliczna grupa bibliotekarzy dyplomowanych - poza studiami ma zdany egzamin państwowy przed ministerialną Komisją.

Otwartość zawodu bibliotekarza, gwarantowana szeroką gamą stanowisk bibliotecznych - dla osób o różnych kwalifikacjach, poziomie wykształcenia i stażu zawodowym, nie wymaga likwidacji barier dla podejmowania pracy w tym zawodzie. Wymaga uporządkowania sposobu określania kwalifikacji i kompetencji zawodowych, tak aby efektywnie realizować wspólne projekty i przedsięwzięcia, a także ułatwiać podnoszenie kwalifikacji zawodowych (np. prowadzenie przez SBP systemu akredytacji różnych form kształcenia i uzupełniania kwalifikacji), wszystko to dla poprawy jakości świadczonych przez biblioteki usług.

Przedstawiając powyższe stanowisko Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich wnioskuję o wykreślenie Art. 20 z przedstawionego projektu ustaw.

ĘLŻBIETA STEFAŃCZYK

Przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

JEDNODNIÓWKI

w „Bibliografii polskiej 1901-1939”

W Bibliotece Narodowej prowadzone są od lat prace nad kontynuacją bibliografii Estreichera, czyli opracowaniem piśmiennictwa za lata 1901-1939 (cezurą końcową jest 1 września 1939 r.). Przez wiele lat gromadzono materiał w postaci kartoteki odtwarzając początkowo dokumentację gromadzoną przed II wojną światową przez Jana Muszkowskiego¹.

Kartoteka Zakładu Bibliografii Polskiej 1901-1939 jest materiałem bogatym i cennym, a ponieważ tworzono ją z zapisów katalogowych i bibliograficznych z wielu niejednorodnych źródeł, kryje ona sporo „pułapek” bibliograficznych. To materiał wyjściowy, wymagający od bibliografa uwagi i dociekliwości przy jego opracowaniu i weryfikacji. Dość często można znaleźć do jednej pozycji kilka niemal wykluczających się opisów. To efekt np. stosowanych przed laty zmieniających się

komputerowej. Ten pozytywny zabieg miał na celu jak najszybsze udostępnienie skarbów jakie kryje kartoteka robocza. Komputer ułatwia pracę nad wprowadzeniem zapisu, szybszym opracowywaniem indeksów, wyszukiwaniem itp. Podstawowy obowiązek bibliografa to jednak weryfikacja opisów, ustalanie właściwych danych dotyczących autorów, współpracowników, danych wydawniczych, po to by użytkownik otrzymał właściwą informację. A to wymaga czasu, cierpliwości, dociekliwości. Ostatnie lata ogromnego skoku technologicznego, a także rozszerzonego dostępu do nowych źródeł ułatwiły nieco tę pracę. Pozostaje wciąż duże pole dla intuicji, wyczucia, rzetelności, a w wielu wypadkach po prostu cierpliwości i doświadczenia. W Zakładzie Bibliografii Polskiej 1901-1939 zgromadzono duży warsztat naukowy w postaci źródeł książkowych oraz dodatkowych kartotek roboczych (np. kartoteki tytułowej, kartoteki serii wydawniczych), który stanowi podstawę pracy przy opracowywaniu bibliografii. Dziś warsztat ten uzupełniają oczywiście wielkie zasoby internetowe.

Jednym z bardzo ciekawych dokumentów wchodzących w zakres opracowania *Bibliografii polskiej 1901-1939* są jednodniówki. Wg definicji *Encyklopedii wiedzy o książce to ... wydawnictwo o charakterze okolicznościowym opublikowane przez zespół osób dla upamiętnienia wydarzenia. Pod względem wydawniczym znajduje się na pograniczu druków zwartych i ciągłych: ma postać czasopisma, ale najczęściej ukazuje się jednorazowo.*

Jednym z bardzo ciekawych dokumentów wchodzących w zakres opracowania *Bibliografii polskiej 1901-1939* są jednodniówki. Wg definicji *Encyklopedii wiedzy o książce to ... wydawnictwo o charakterze okolicznościowym opublikowane przez zespół osób dla upamiętnienia wydarzenia. Pod względem wydawniczym znajduje się na pograniczu druków zwartych i ciągłych: ma postać czasopisma, ale najczęściej ukazuje się jednorazowo. Czasem szeregi jednodniówek wydanych pod różnymi tytułami przez ten sam zespół zapoczątkowuje czasopismo lub zastępuje je.*

i elastycznych zasad katalogowania i tylko czujność może ustrzec od zdublowania pozycji bibliograficznych. Bardzo różny poziom opisów zgromadzonych w kartotece stwarza konieczność szukania możliwości opisanego druku z autopsji. Prace redakcyjne są żmudne, wymagają niestety czasu i cierpliwości. Do dziś wydano drukiem 13 tomów (tom 14 jest oddany do druku). Od 2004 r. nastąpiło przyspieszenie pracy nad bibliografią, gdy wprowadzono opracowywanie w postaci bazy

Przy opracowywaniu kolejnego 13 tomu, który miał zawierać hasło „Jednodniówka” wynikły problemy metodyczne i edycyjne. Duża ilość pozycji bibliograficznych zgromadzonych pod hasłem tytułowym rozpoczynającym się od identycznego słowa znalazłaby się w jednym tomie o dość dużej i niewygodnej dla użytkownika objętości. Z kolei rozbijanie tej partii materiału na dwa kolejne tomy byłoby niecelowe. Jednodniówki pozostałyby rozproszone w całej bibliografii i jak się później okazało łatwo byłoby o pomyłki i nieścisłości np. wynikające ze zdublowania pozycji.

Podjęto więc decyzję opracowania specjalnego tomu zawierającego jedynie opisy jednodniówek, które od tomu pierwszego opisywano jako wydawnictwa zwarte. Tak pomyślany tom dał możliwość szybszego udostępnienia informacji o bardzo ciekawej części piśmiennictwa polskiego z lat 1901-1939 zebranej w jednym miejscu. Do tomu specjalnego zebrano materiał z całości kartoteki roboczej *Bibliografii polskiej (BP) 1901-1939*, włączając do niego również opisy z wydrukowanych tomów 1-6 przed przejściem na opracowanie komputerowe materiału, co dało w wielu przypadkach możliwość dotarcia dziś do pozycji², które przed laty opisano jedynie na podstawie zapisu ze źródła (bibliografii bieżącej lub innego). Dość duża partia opisów mogła zostać dziś zweryfikowana lub uzupełniona z autopsji egzemplarza. Podjęta została próba zgromadzenia maksymalnie kompletnego materiału poprzez przejrzanie wielu dostępnych źródeł drukowanych i internetowych (np. skanowanych starych katalogów bibliotecznych, zasobów bibliotek cyfrowych itp.).

Pierwsza połowa XX wieku, jako wyjątkowy czas historyczny dla Polski, obfitowała w ważne i ciekawe wydarzenia polityczne, gospodarcze, kulturalne. Wiele instytucji, stowarzyszeń, najróżniejszych organizacji działających na ziemiach polskich dokumentowało i utrzymywało ślady swojej działalności publikując jednodniówki. Są one wyjątkowym świadectwem swojej epoki i nieocenionym źródłem informacji. Był to najpewniej najprostszy i być może najmniej kosztowny sposób na zachowanie pamięci o ludziach, wydarzeniach, historii i wielkich przemianach, szczególnie po odzyskaniu niepodległości, we wszystkich dziedzinach życia.

Zebranie i opracowanie materiału do tomu poświęconego wyłącznie jednodniówkom w Za-

kładzie Bibliografii Polskiej 1901-1939 pozwoliło na szersze spojrzenie na ten dość nietypowy i niestety bardzo rozproszony zbiór publikacji. Niewielka w większości objętość, przeznaczenie dla wąskich grup odbiorców nie wpływają na ich ocenę pod względem walorów historycznych, dokumentacyjnych, a nawet źródłowych. Jednodniówki to niezmiernie interesujący typ wydawnictw kryjący ogromny ładunek informacji o faktach, o których rzadko można przeczytać w wielkich monografiach. Ich wielkim atutem jest przede wszystkim aktualność. Oznaczone przez wydawców i redaktorów datą dzienną czy miesięczną są dokumentem chwili. To właśnie w takich wydawnictwach można znaleźć wiadomości o ludziach, wydarzeniach, organizacjach, o których pamięć przetrwała jedynie tam. Dzięki takim publikacjom można niejednokrotnie bezbłędnie ustalić losy konkretnych osób, czy uściślić historię dotyczącą organizacji, stowarzyszeń, instytucji i najróżniejszych

Pierwsza połowa XX wieku, jako wyjątkowy czas historyczny dla Polski, obfitowała w ważne i ciekawe wydarzenia polityczne, gospodarcze, kulturalne. Wiele instytucji, stowarzyszeń, najróżniejszych organizacji działających na ziemiach polskich dokumentowało i utrzymywało ślady swojej działalności publikując jednodniówki.

inicjatyw społecznych. I to największa ich wartość, gdyż za treść odpowiedzialni są autorzy bezpośrednio związani opisywanymi wydarzeniami. Jednodniówki dają informację „z pierwszej ręki”, więc też najbardziej godną zaufania.

W 12 tomie reedycji *Bibliografii polskiej XIX stulecia* Estreichera można znaleźć kilkadziesiąt opisów pod hasłem zbiorczym „Jednodniówka”³. Współcześnie ukazują się również. W katalogu Biblioteki Narodowej można wyszukać kilkaset tytułów. Bibliografia retrospektywna Estreichera uwzględnia jednak niewielką część tego typu publikacji z racji ich małej objętości, rzadkości druczku oraz częściej uznania ich za czasopismo lub druk ulotny. Opisy pochodzące z katalogu Biblioteki Narodowej dotyczą w większości zbiorów Zakładu Dokumentów Życia Społecznego, a jednodniówki z racji ich kwalifikowania jako dokument życia społecznego nie są rejestro-

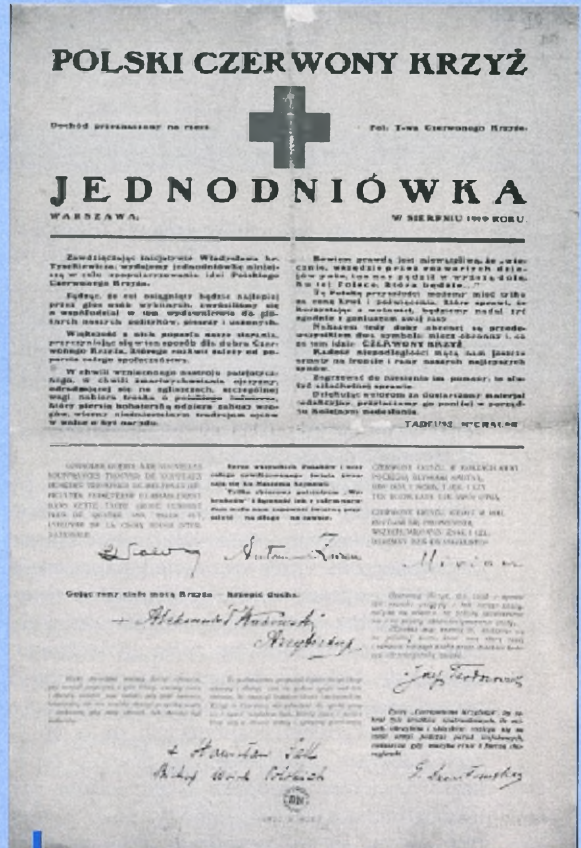
wane w bibliografii bieżącej. W „Przewodniku Bibliograficznym” na ich opisy trafić można jedynie w drodze wyjątku⁴.

W bazie tomu specjalnego BP 1901-1939 znalazło się w efekcie ponad 4000 pozycji bibliograficznych (na pewno daleko do kompletności zbioru), co było sporym zaskoczeniem, a opracowanie tak pomyślanego materiału okazało się wielkim wyzwaniem. Ten obfity materiał jest też dowodem szerokiej działalności mniejszości narodowych w I połowie XX wieku. Dużą jego część stanowią opisy druków żydowskich, ale też białoruskich, ukraińskich, litewskich. Udało się też dotrzeć do tytułów jednodniówek będących polonikami, wydanych poza granicami Polski wg jej ówczesnych granic tzn. np. w Niemczech, Francji, Holandii czy Stanach Zjednoczonych.

Charakterystyczne cechy tego typu publikacji to wąski zakres tematyczny i skierowanie do ograniczonego kręgu odbiorców. Jako wydawnictwa okazjonalne dotyczą zwykle działalności konkretnej organizacji czy instytucji i bywają publikowane dla upamiętnienia lub podkreślenia ważnego wydarzenia w życiu tego ciała zbiorowego: jubileuszu, zjazdu, kongresu, uroczystości lub poświęcone np. konkretnej osobie zasłużonej dla danego stowarzyszenia czy organizacji.

Najczęściej były to wydawnictwa o znaczeniu lokalnym, ważne dla środowiska jednego miasta czy niewielkiego okręgu. Duża część jednodniówek do złudzenia przypomina sposobem edycji typową gazetę, czasopismo lub stanowi zeszyty/numery wstępne, okolicznościowe, specjalne. W wielu przypadkach jednodniówka nie posiadająca określenia numeracji, rzeczywiście przekształcała się w regularnie publikowane czasopismo o ustalonej już częstotliwości. Czasem nie udawały się zamiary nakładców i ich wydawnictwo pozostawało publikacją jednorazową z powodów kłopotów finansowych czy cenzuralnych. Uptyw czasu, rozproszenie i efemeryczność jednodniówek sprawiają, że ogromnie trudne jest jednoznaczne potwierdzenie tej czy innej sytuacji. Wśród nich jest wiele o bardzo podobnym charakterze pod względem edytorskim, a nie zawsze w tytule czy nagłówku znajduje się określenie jednodniówka. Autopsja egzemplarza rozwiewa wątpliwość – umieszczono to słowo w stopce, we wstępie lub dedykacji. Jednoznacznego określenia

Fot. 1

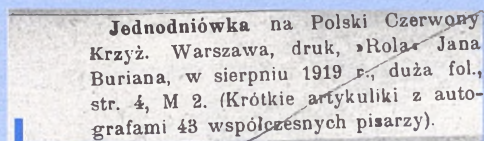
Polski Czerwony Krzyż.
Pierwsza strona jednodniówki –
skan dostępny jest w CBN Polona
<http://www.polona.pl/dlibra>

niejednokrotnie jednak brak. Wówczas kwalifikacja takiego wydawnictwa polega właściwie na intuicji bibliografa i bibliotekarza, a zdania mogą być podzielone. Nie uniknione są więc pomyłki i błędne interpretacje. Najlepszym rozwiązaniem byłoby stworzenie bibliografii wydawnictw pamiątkowych w szerokim tego pojęciu. Wówczas nie byłoby kłopotu, wszystkie jednodniówki, księgi pamiątkowe czy jubileuszowe znalazłyby się obok siebie. Istnieje bibliografia wydawnictw pamiątkowych do roku 1914⁵ – może kiedyś powstanie kontynuacja?

W pierwszej połowie XX w. zdarzały się dość często ciągi jednodniówek (zob. definicja EWOK), z których każda miała swój indywidual-

Fot. 2

Opis w *Bibliografii polskiej 1919* pod red. Jana Czubka

ny tytuł, ale były one publikowane w zastępstwie normalnie wydawanych numerów. Praktykę taką stosowano zwłaszcza w przypadku prasy politycznej czy czasopism humorystycznych, choć nie są to jedyne przypadki. Zabieg taki umożliwiał omijanie zakazów cenzury, umożliwiał swobodną prezentację poglądów czy kontestowanie aktualnej sytuacji politycznej, społecznej czy gospodarczej.

Jednodniówki przez swą specyfikę – są dokumentami na pograniczu wydawnictw zwartych i ciągłych – sprawiały zawsze kłopot bibliotekarzom. Przez swą niejednoznaczność i tak różny sposób edycji trafiają one w zasobach bibliotek zarówno do działów książek, czasopism i dokumentów życia społecznego. Zdarza się niekiedy, że nawet bardzo dobrze prowadzony katalog biblioteki, nie obejmuje wszystkich tytułów znajdujących się w zbiorach. Niektóre tytuły mogą np. tkwić w teczках roczników czasopism, a opis zasobu nie uwzględnia wszystkich zmian tytułów. Trudne jest więc w wielu wypadkach zgromadzenie w jednym miejscu przynajmniej zapisu o tych publikacjach. Dotarcie do pełnej informacji bibliograficznej na temat jednodniówek jest niemal niemożliwe. Są one bardzo rozproszone – tkwią w katalogach bibliotek, a w większej liczbie w drukowanych katalogach, bibliografiach czasopism, bibliografiach specjalnych lub regionalnych. Przez swą jednorazowość, niewielkie nakłady są też jednodniówki publikacjami rzadkimi. Ich charakter lokalny powoduje, że nie rejestruje ich zwykle ogólna bibliografia bieżąca, a jedyne egzemplarze zachowywane są w zbiorach bibliotecznych małych ośrodków i zainteresowanych nimi instytucji, czy osób prywatnych.

Dziś ogromnie rozszerzyły się możliwości zdobywania informacji dzięki zasobom internetu, dostępności do skanowanych starych katalogów wielu bibliotek oraz coraz powszechniejszej digitalizacji. Wiele unikatowych wręcz publikacji, o których zachowany

był do niedawna jedynie zapis w bibliografii lub tylko we wspomnieniach, można obecnie obejrzeć i przeczytać na ekranie komputera.

Kłopot z dotarciem do informacji o jednodniówkach wynika niekiedy z odmiennego sposobu opisywania tych dokumentów i to niezależnie od czasu pochodzenia informacji bibliograficznej, różnic w zasadach katalogowania oraz czasu ukazania się danej jednodniówki. W wielu wypadkach zagadki kilku opisów z różnych źródeł rozwiązuje dopiero autopsja egzemplarza, która być może wydłuży opracowanie materiału, ale zwiększa rzetelność informacji.

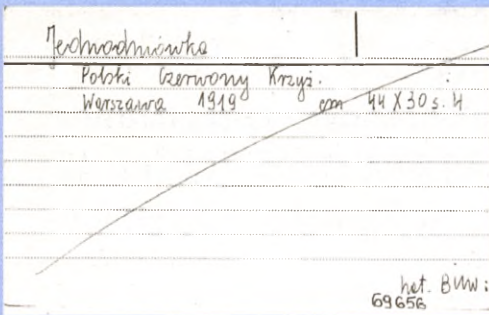
Na przykładzie druku (Fot. 1) widać wyraźnie z jakimi trudnościami może się zetknąć zarówno użytkownik, jak i bibliotekarz. Winięty druczku w każdym z prezentowanych opisów zinterpretowano inaczej! (Opisy tej samej pozycji z różnych źródeł, znajdujące się w kartotece BP 1901-1939 prezentują fot. 2, 3, 4). Autopsja egzemplarza potwierdzi, że broszura nie została wydana przez Polski Czerwony Krzyż, a jedynie wydrukowana z rozporządzenia Komisarza Rządowego do spraw PCK z przeznaczeniem na jego dofinansowanie.

Możemy łatwo stwierdzić jak ważne są ustalenia bibliografa, który w pierwszej kolejności jest i powinien być odpowiedzialny za właściwą informację i jednoznacznie identyfikującą opis bibliograficzny. Dociera on częściej do ustaleń, które niedostępne są dla przeciętnego bibliotekarza katalogującego pojedyncze pozycje z zasobów danej biblioteki. Bibliograf przy opracowywaniu bibliografii retrospektywnej dysponuje najbardziej kompletnym zbiorem opisów publikacji jednego autora, jednego wydawcy czy np. serii wydawniczej. Ma więc możliwość przy pojedynczym opisie porównania go z innymi, może podjąć precyzyjniejszą decyzję, widząc go na szerszym tle. Powyższy przykład jest niewielkim ułamkiem problemów z jakimi można spotkać się przy redakcji BP 1901-1939, szczególnie w wypadku druków o nietypowym sposobie edycji.

Jednodniówka może mieć charakter książki w formie kodeksu, posiadać okładkę, stronę tytułową itd. Może mieć wygląd kilku- lub kilkunastostronicowego numeru czasopisma/gazety o „typowym” charakterze, czyli mieć układ szpaltowy, tytuł w winiecie, stopkę wydawniczą. Ale może zaistnieć jedynie jako masywny powielony bez typowej okładki czy

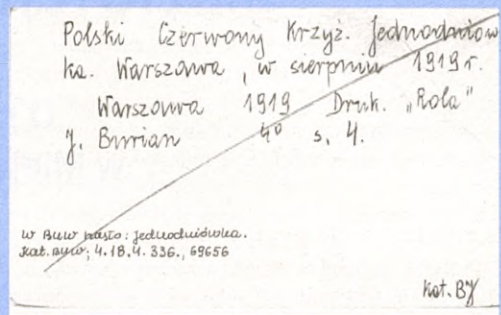

Fot. 3

Opis wg katalogu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

Fot. 4

Opis wg katalogu Biblioteki Jagiellońskiej

strony tytułowej. Rozpiętość objętości jest ogromna. W BP 1901-1939, gdzie dla tomu specjalnego nie stosowano kryterium objętości z wyłączeniem typowych odezów, można znaleźć publikacje od 1- do ponad 100-stronicowych. Ogromną trudnością w przypadku jednodniówek jest ustalenie tzw. podstawy opisu. Przy tak specyficznych dokumentach i wielkiej różnorodności (można powiedzieć pomysłowości) w sposobie ich wydawania bardzo łatwo zdublować pozycję bibliograficzną. Różnica pojawić się może w najprostszy sposób: raz można sporządzić opis na podstawie tytułu okładkowego, inny wg tytułu nagłówkowego; ewentualnie inaczej zinterpretować dość dowolny układ graficzny okładki, tytułu lub nagłówka. Niełatwa bywa jednoznaczna interpretacja najróżniejszych informacji drukowanych w winiecie, stronie tytułowej czy na okładce: nadtytułów, dat, skrótów, dedykacji, haseł, sygnetów, herbów itp. Niełatwe jest proste stwierdzenie czy dany element powinien znaleźć w opisie pozycji, w jakiej formie, na ile może być to ważne dla czytelnika potencjalnie zainteresowanego publikacją i właściwą o niej informacją.

W omawianym specjalnym tomie zastosowano w miarę ujednoczony sposób opracowania. Przy ostatecznym wyborze kolejności elementów tytułu w opisie bibliograficznym kierowano się wyraźnym układem graficznym strony tytułowej, okładki lub nagłówka wybranych jako podstawa opisu. Jeśli słowo „jednodniówka” wydrukowano powyżej lub poniżej wyróżnionego innego tytułu, mniejszą wyraźnie czcionką i nie było ono z nim w związku gramatycznym, uznawano je za dodatek do tytułu (podtytuł). Jeśli trudno było podjąć taką

decyzję ze względu na nietypowy czy ozdobny układ graficzny kierowano się właśnie występowaniem związku gramatycznego lub po prostu logiką języka polskiego. Czasem wyjaśnienie wątpliwości bibliograficznych można znaleźć dopiero we wstępie, w dodatkowym tytule w żywej paginie, a nawet w treści. Te wszystkie wyjaśnienia i ustalenia dokonane w trakcie uzupełniania zbioru jednodniówek i ich opracowania potwierdzają wyjątkowość materiału zarówno pod względem formalnym jak i treściowym.

Mamy nadzieję, że przygotowujący tom specjalny spotka się z zainteresowaniem, choć jest on na razie jedynie zebraniem informacji bibliograficznej potwierdzającej ukazanie się danej publikacji. Niezmiernie cenne byłoby dokładne opracowanie tego materiału pod względem treściowym, bo stanowi on kopalnię wiedzy o tamtych czasach.

PRZYPISY:

- ¹ Zob. *Bibliografia polska 1901-1939*. T. 1 Wstęp oprac. przez Janinę Wilgat.
- ² Tomy 1-6 *Bibliografii* dostępne są w postaci pdf w Cyfrowej Bibliotece Narodowej Polona.
- ³ Zob. <http://www.estreicher.uj.edu.pl/xixwieku/>
- ⁴ *Polska bieżąca bibliografia narodowa: dobór i selekcja materiału* / pod red. J. Sadowskiej. – Warszawa, 1999. ISBN 83-04-02477-2.
- ⁵ SAWICKA, F., RUPIŃSKA., *J. Bibliografia polskich wydawnictw pamiątkowych: 1801-1914*. T. 1-2. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1973-1987.

EWA DOMBEK
Biblioteka Narodowa

BIBLIOTEKA Z KLASĄ

O nowoczesnym zarządzaniu w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Piekarach Śląskich

Zarządzanie strategiczne umożliwiające wykorzystywanie szans, a także rozwój zmierzający do podniesienia jakości usług, planowanie strategiczne, które analizuje wpływ środowiska na zmiany w przyszłości, i zarządzanie jakością usług to główne metody sprawnego zarządzania, które z powodzeniem stosowane są w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Piekarach Śląskich od 2008 r. Wtedy właśnie zespół pracowników przygotował „Strategię Rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piekarach Śląskich do roku 2015”.

Oddziaływanie szeroko rozumianej kultury na społeczeństwo i jego rozwój urzeczywistnia się poprzez uczestnictwo w kulturze, którym są nie tylko doznania estetyczne i przeżycia intelektualne, ale także stosunek do wiedzy, nowych metod nauczania i nowości technologicznych. Biblioteka jest właśnie takim miejscem, gdzie, przy odpowiednim zarządzaniu i kreowaniu wizerunku, czytelnicy nabywają pozytywny stosunek do nauki, wiedzy oraz kompetencje czytelnicze, stając się społeczeństwem informacyjnym. Dyrektor biblioteki to już nie bibliotekarz czy animator kultury, a z pewnością manager kultury realizujący różne zadania. Jednym z nich jest dobra organizacja pracy w bibliotece, a więc lepsze wykorzystanie personelu oraz potencjału informacyjnego i finansowego. Nowoczesne zarządzanie gwarantuje efektywność pracy piekarskiej biblioteki, aczkolwiek nie rozwiązuje wszystkich trudności, z jakimi spotyka się instytucja kultury, szczególnie w aspekcie finansowym. W kwestii pieniędzy w bibliotekach trzeba działać wielokierunkowo i pozyskiwać je z wielu źródeł, nie bazując jedynie na budżecie przyznanym przez organizatora. Taki montaż finansów pozwala na niestandardową ofertę kulturalną, bogatą w wydarzenia artystyczne i zakup najnowszych książek, co z kolei przekłada się na stałą obecność biblioteki w życiu miasta i jej pozytywny

wizerunek. Dzięki działaniom popularyzującym czytelnictwo i kulturę piekarską biblioteka znana jest w takich instytucjach jak Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, czy Instytut Spraw Publicznych.

Nowoczesne zarządzanie i kreatywne myślenie przynosi wymierne efekty finansowe. Na przestrzeni ostatniego roku pozyskano z różnych źródeł znaczące środki pozabudżetowe na działalność edukacyjną i kulturalną jej czytelników. Fundusze te pozwoliły na realizację m.in. projektów: dla dzieci „Biblioteczne Grosikowo”, dla młodzieży „Biblioteczna Akademia Dobrego Wychowania” oraz „Przystanek Alternatywa”, będący odpowiedzią na zmieniający się kontekst cywilizacyjny i społeczny otaczającej nas rzeczywistości. W ramach „Przystanku”, oprócz serii warsztatów dla młodzieży ze znanymi i lubianymi ludźmi kultury, uzupełniliśmy zbiory o 200 poszukiwanych książek traktujących o narkomani, dopalaczach i innych niebezpiecznych uzależnieniach wśród młodzieży. Zrealizowaliśmy także cieszący się ogromnym zainteresowaniem projekt w postaci warsztatów komputerowych i fotograficznych dla pokolenia 55+ „Senior z kl@są”. Dwa ostatnie projekty zostały sfinansowane ze środków Alior Banku w ramach konkursu Dom z Wyższą Kulturą, którego MBP została dwukrotnie laureatem. Ze środków pozabudże-

towych w ramach projektu „Przepis na biznes” biblioteka wzbogaciła się o najnowsze pozycje z zakresu prawa, przedsiębiorczości i zarządzania. W przededniu objęcia przez Polskę Prezydencji w Unii Europejskiej, za sprawą zwycięstwa w projekcie edukacyjnym „Rozegraj Unię – debaty o Prezydencji w bibliotekach publicznych” realizowanym we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Fundacją Civis Polonus gościliśmy wraz z młodzieżą u Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego.

Takie działania skutkują wzrostem liczby czytelników – uczniów, studentów, także spoza Piekarska Śląskich. Ale nie tylko – pozyskane środki pozabudżetowe pozwalają na komfort posiadania sprzętu, który podnosi atrakcyjność biblioteki jako miejsca dla każdego. Tylko w ostatnim czasie wzbogaciliśmy się o nowe komputery, rzutnik multimedialny, aparat fotograficzny, sprzęt do ekspozycji, zestaw kina domowego, słuchawki bezprzewodowe oraz konsolę Xbox 360 z funkcją Kinet, która była nagrodą pierwszego stopnia w konkursie „Pomyszkuj w bibliotece – Tydzień z Internetem 2011”. Aktualnie dobiega końca realizacja kolejnego projektu skierowanego tym razem do młodszych dzieci pn. „Cztery łapy”, o odpowiedzialnych relacjach między ludźmi a zwierzętami domowymi. Warto dodać, że w ramach tego działania został wydany kalendarz na 2012 rok zawierający zwycięskie prace

dzieci biorących udział w konkursie plastycznym ogłoszonym w ramach tego projektu.

Piekarska biblioteka zdobywa także doświadczenia w sponsoringu. Kładziemy duży nacisk na autoprezentację. Zazwyczaj punktem wyjścia jest określenie, co biblioteka ma do zaproponowania, jakie ma osiągnięcia, ambicje na przyszłość i potencjał rozwojowy. Informujemy o zdobytych nagrodach, o współpracy z renomowanymi instytucjami kultury, wskazujemy na pozytywne recenzje prasowe. Będąc organizacją dobrze zakorzenioną w świadomości mieszkańców, utrzymującą dobrą komunikację z otoczeniem, jesteśmy niewątpliwie wiarygodną instytucją zaufania społecznego o szerokim oddziaływaniu, co ma pierwszorzędne znaczenie dla potencjalnego sponsora. Przykładem większego projektu zrealizowanego w ramach sponsoringu jest wspomniana wcześniej „Biblioteczna Akademia Dobrego Wychowania” adresowana do dzieci i młodzieży.

W marcu 2010 r. piekarska biblioteka włączyła się w akcję „Tygodnika Powszechnego” pn. „Lekcje Czytania” adresowaną do ambitnych licealistów. Podczas warsztatów dyskusyjnych organizowanych w Bibliotece młodzież uczy się jak interpretować teksty i jak można o nich dyskutować. Spotkania prowadzone są przez pisarzy, eseistów, filozofów, krytyków literackich, profesorów uniwersyteckich. Idąc tym tropem od bieżącego roku organizujemy także nowy cykl

Fot. ze zbiorów biblioteki

„Lekcje słuchania” będący naszym autorskim pomysłem na popularyzację muzyki klasycznej wśród młodych ludzi. Spotkania odbywające się raz w miesiącu prowadzone są przez zaprzyjaźnioną z MBP skrzypaczkę.

Biblioteka ma duży wpływ na kształtowanie postaw i uczestnictwo w kulturze dzieci i młodzieży. Z myślą o najmłodszym pokoleniu organizowane są cykliczne konkursy czytelnicze, fotograficzne i recytatorskie, w tym dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie.

Odbywają się cykliczne panele dyskusyjne o literaturze i nie tylko, będące nową formą spotkań z czytelnikami. Panel „Zafiksowaliśmy się na 6. przykazaniu, czyli katolicyzmu kłopoty z moralnością” był fascynującą debatą na podstawie książki Jerzego Sosnowskiego *Instalacja Idziego*, z udziałem autora, ks. dra Grzegorza Strzelczyka (UŚ) i publicysty Jarosława Makowskiego. Jeden z paneli dedykowany był Kongresowi Kultury Województwa Śląskiego 2010. Paneliści w osobach Grzegorza Jankowicza, Artura Madalińskiego, Dariusza Nowackiego (UŚ) i Krzysztofa Uniłowskiego (UŚ) zmierzali się z tematem „Zawód Czytelnik: o kondycji czytania dzisiaj”. Wrzesień 2011 r. rozpoczął się wernisażem fotografii Elżbiety Lempp „Kroniki Literackie” połączonym z panelem dyskusyjnym „Palimy lektury, czyli na co komu kanon literatury?”, na który przybyli goście specjaliści – pisarze, wydawcy, krytycy literaccy. Wśród czytelników niesłabnącym zainteresowaniem cieszą się także spotkania autorskie. W bibliotece gościli ostatnio: Marek Biernycki, Wojciech Bonowicz, Mariusz Czubaj, Wojciech Kuczek, Kazimierz Kutz, Lech Majewski, Zbigniew Masternak, Anna Onichimowska, Andrzej Stasiuk i Małgorzata Szejnert.

Z udziałem licealistów odbył się w bibliotece Festiwal Miłosza pod nazwą „Miłosz odNowa”, którego celem była popularyzacja twórczości noblisty w związku z obchodami Roku Czesława Miłosza.

Spotkania Bibliotecznego Klubu Twórców Literackich „Kalwaryjska 62D”, którego dążeniem jest prezentacja i popularyzacja twórczości osób z talentem pisarskim, są okazją do spotkań, rozmów, czytania i niekonwencjonalnego obcowania z literaturą. Członkinią naszego Klubu jest Hanna

Dikta, laureatka wielu ogólnopolskich konkursów poetyckich i autorka mającego ukazać się niebawem tomiku wierszy *Stop-Klatka* nakładem „Zeszytów Poetyckich”. Pani Hanna była naszym gościem na Katowickich Targach Książki 2011, gdzie piekarska biblioteka prezentowała swoją bogatą ofertę. Począwszy od 2008 r. ogłaszamy konkurs literacki „O Złotą Stalówkę Prezydenta Miasta Piekary Śląskie”. Jest to konkurs polegający na napisaniu tekstu literackiego na określony temat. Ostatnia jego edycja poświęcona była kryminałowi, a w jury zasiadał znawca tematu Mariusz Czubaj.

Biblioteka wraz z Piekarskim Stowarzyszeniem Przyrodników zrealizowała projekt edukacyjny Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków „Blżej natury – identyfikacja i merytoryczne przygotowanie lokalnych animatorów przyrodniczych”, którego celem było zwiększenie społecznej świadomości na temat ochrony przyrody. W ramach projektu w bibliotece zrealizowano kilkanaście spotkań warsztatowo-naukowych, warsztaty fotograficzne, stoiska plenerowe, szereg wycieczek i zajęć terenowych, imprezy otwarte dla mieszkańców, w tym I Zimowe Ptakoliczenie na piekarskiej Kalwarii, Spring Alive – wiosenne liczenie ptaków w parku świerklanieckim i Ptasi Maraton w lesie Dioblina i w dolinie Brynicy. Za te działania Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków przyznało wyróżnienie grupie młodzieży reprezentującej naszą bibliotekę.

Biblioteka ma duży wpływ na kształtowanie postaw i uczestnictwo w kulturze dzieci i młodzieży. Z myślą o najmłodszym pokoleniu organizowane są cykliczne konkursy czytelnicze, fotograficzne i recytatorskie, w tym dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie. W działalność na stałe wpięły się już spotkania dla dzieci w wieku 4-6 lat, które cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem oraz uznaniem rodziców. Młodym czytelnikom umożliwiamy udział w programie „FunEnglish w bibliotece” oraz szkolimy ich w zakresie bezpiecznego poruszania się w internecie w ramach kampanii „Biblioteka miejscem bezpiecznego internetu”.

Dla młodzieży odwiedzającej bibliotekę organizowane są także wyjazdy do miejsc nieodległych, ale jakże ciekawych! Ostatnio były to wycieczki do Centrum Scenografii Polskiej, Muzeum Radiostacji Gliwickiej, Wytwórni Filmów Animowanych, do Teatru Śląskiego i Ośrodka Telewizji Katowice.

W funkcjonujących w bibliotece Galerii Młodych i Galerii Izby Regionalnej organizowane są liczne wystawy. Promuje się w ten sposób artystów uznanych oraz tych na początku drogi twórczej, prezentując ich grafiki, rzeźby, malarstwo i fotografię. Z inicjatywy biblioteki zorganizowano w jej murach już dwie aukcje obrazów lokalnych twórców.

Zupełnie nowym dla nas wyzwaniem jest nawiązanie współpracy z bibliotekami w Chorwacji, Finlandii i Hiszpanii w ramach programu „Sister Libraries” międzynarodowej organizacji europejskich bibliotek publicznych NAPLE Forum. Program polega na wymianie i wzajemnej współpracy pomiędzy bibliotekami publicznymi w krajach członkowskich NAPLE.

MBP w Piekarach Śląskich, jak i wszystkie jej filie mają dostęp do szerokopasmowego internetu. Aktualnie trwa komputeryzacja procesów i zbiorów bibliotecznych. Obecnie łączne zbiory książkowe i audiowizualne liczą 163 530 pozycji i uzupełniane są stale o nowości wydawnicze.

W piekarskiej bibliotece ciągle poszukuje się nowych sposobów na promocję oraz popularyzację czytelnictwa. W ogrodzie bibliotecznym działa Letnia Czytelnia, a w okresie wakacyjnym uruchomiane jest plenerowe stoisko „Biblioteka pod Chmurką” w parku miejskim. W 2011 r. wydarzenie to miało charakter szczególny, gdyż odbywało się pod oficjalnym patronatem Prezydencji Polski w Radzie UE, przyznany bibliotecze przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Swoją pozytywną wizerunek biblioteka kreuje przez utrzymywanie dobrych relacji z otoczeniem oraz kontakt z czytelnikami poprzez fachową obsługę, lekcje biblioteczne, lekcje przysposobienia czytelniczego, kiermasze, koncerty, ciekawą stronę internetową, Facebook. Dziś trudno wyobrazić sobie nowoczesne zarządzanie, szczególnie biblioteką, bez działań marketingowych i public relations. PR dotyczy dwóch

najważniejszych obszarów: stosunków z mediami i przekazu medialnego oraz kształtowaniu dobrych relacji ze środowiskami o kluczowym dla biblioteki znaczeniu – władzami lokalnymi Piekar Śląskich, Biblioteką Śląską, środowiskami artystycznymi, naukowymi i profesjonalnymi. Podejmowane działania zmierzają do zapewnienia zaufania i wsparcia (także finansowego) ze strony różnych grup w naszym otoczeniu. Biblioteczny marketing skupia się na usługach i coraz bogatszej ofercie kulturalnej. Służy temu taki program naszego działania, który zmierza do zaspokojenia potrzeb czytelnika – intelektualnych, informacyjnych czy rozrywkowych. Wiąże się z tym w sposób oczywisty jakość zbiorów, ich dostępność i aparat informacyjny biblioteki, szybka realizacja oczekiwań oraz fachowość i życzliwość personelu. Usługi biblioteczne potrzebują promocji. Nawet najbardziej zasobna biblioteka musi być zauważana w środowisku. Służą temu informatory, ulotki informujące o placówkach sieci i ich specyfice, jednodniówki, kwartalniki i okolicznościowe roczniki. Służą temu także nowatorskie, nie tylko na skalę Górnego Śląska, działania popularyzujące czytelnictwo i kulturę. Wymienione aspekty nowoczesnego zarządzania oraz umiejętności negocjacyjne, fachowość, nacisk na ustawiczne i wszechstronne kształcenie podległej kadry w piekarskiej bibliotece stały się gwarantem sukcesu tej instytucji. Dowodem tego jest przyznanie w lutym 2012 r. Miejskiej Bibliotece Publicznej w Piekarach Śląskich Certyfikatu Jakości przez Komisję Certyfikującą Stowarzyszenia Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej w Warszawie za działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej i budowania społeczeństwa obywatelskiego.

ALEKSANDRA ZAWALSKA-HAWEL

Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich

WKRÓTCE!

ukaze się nakładem Wydawnictwa SBP obszerna publikacja

„BIBLIOTEKI CYFROWE”

przygotowana przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego pod redakcją M. Janiak, M. Krakowskiej i M. Próchnickiej. Jest to monografia obejmująca pełną problematykę i najnowszą wiedzę o bibliotekach cyfrowych.

Zapraszamy do stałego korzystania z naszego PORTAL-u (www.sbp.pl), gdzie najszybciej znajdziecie Państwo informacje o wszystkich naszych nowościach.

Wydawnictwo SBP

Bibliotheca Magna-Perennisque

dla Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej

W listopadzie 2011 r. w uznaniu zasług dla polskiego bibliotekarstwa, Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej została odznaczona przez SBP medalem **Bibliotheca Magna-Perennisque**, czyli Biblioteka Wielka i Wieczna.

Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej rozpoczęła działalność w czerwcu 1945 r., niedługo po podjęciu decyzji o lokalizacji uczelni w Gliwicach. Pierwszym dyrektorem, na barki którego spadły wszystkie sprawy związane z utworzeniem tej biblioteki, był inż. Tytus Laskiewicz. Nie była to nominacja przypadkowa, ponieważ był on wieloletnim dyrektorem Biblioteki Politechniki Lwowskiej. Swoje doświadczenie i kompetencje zdobywał kierując przeprowadzką tej biblioteki do nowego gmachu, co miało miejsce w 1934 r., a następnie doprowadzając do pełnego opracowania zbiorów i wydania w postaci drukowanej 4-tomowego katalogu. Była to najstarsza i wówczas największa biblioteka techniczna na ziemiach polskich. W 1945 r. Tytus Laskiewicz zaczynał praktycznie od zera. Uczelnia przeznaczyła na siedzibę biblioteki pomieszczenia na drugim piętrze w budynku przy ul. Strzody 21. Były to sale opisane następująco: czytelnia – duża sala o 7 oknach; magazyn – duża sala o 6 oknach; pokój katalogowy – sala o 1 oknie; sale o 3 oknach, czyli czytelnia profesorska, sortownia i biuro. W praktyce obie czytelnie służyły za sale wykładowe a sortownia za laboratorium. Tak więc w tym okresie działała tylko wypożyczalnia, a sortowanie zbiorów odbywało się w magazynie. Tak jest, sortowanie, bo zakupów praktycznie nie było a książki i czasopisma uzyskiwano z gromadzonych okolicznych, poniemieckich księgozbiorów oraz z Centralnej Zbiornicy Książek z Warszawy, więc należało wydzielić książki przydatne na Politechnice. W maju 1946 r. stan biblioteki był następujący: 1720 wol. umieszczonych w katalogu, 3500 wol. po akcesji, 4800 wol. do rozsortowania, a załoga

liczyła 4 osoby. W następnych dziesięcioleciach biblioteka rozrastała się, władze uczelni co jakiś czas występowały do ministerstwa z wnioskami o budowę własnego budynku dla biblioteki, ale miały kolejne 5-latki a w planach nie było miejsca. W tej sytuacji, w 1952 r. bibliotekę umieszczono „tymczasowo” w pomieszczeniach nowego budynku Wydziału Górniczego. W miarę wykańczania tego budynku biblioteka zyskiwała kolejne pomieszczenia. Proces został zakończony w 1955 r. otwarciem dużej czytelni ogólnej. Tym samym na długo sytuacja się ustabilizowała, co nie znaczy, że była normalna. Dla przykładu magazyny zbiorów mieściły się w zupełnie do tego celu nie przystosowanych schronach przeciwlotniczych.

W 1994 r. dokonano przeprowadzki i otwarcia nowej siedziby biblioteki przy ul. Kaszubskiej 23.

Kolejni dyrektorzy dbali o rozwój biblioteki. I tak kolejno, Józef Czerni (1956-1967) – księgozbiór to 147 tys. wol., 5834 czytelników, 37 osób personelu; dr Jerzy Zarzycki (1961-1976) – księgozbiór to ok. 500 tys. wol., 11 tys. czytelników, 74 osób personelu; Halina Bałuka (1976-2003) – księgozbiór to 802 tys. wol., 23,8 tys. czytelników, 75 osób personelu. W tym okresie władze uczelni postanowiły rozwiązać palący problem własnego budynku biblioteki spowodowany niewystarczającą ilością miejsca dla zbiorów bibliotecznych na Wydziale Górniczym. Zakupiony został w 1982 r. 6-kondygnacyjny budynek typu „Lipsk”. Następne lata zajęły procesy przeprojektowywania tego

Fot. Autor

typowo przemysłowego budynku na potrzeby biblioteki oraz zdobywania odpowiednich funduszy. Ostatecznie w 1994 r. dokonano przeprowadzki i otwarcia nowej siedziby biblioteki przy ul. Kaszubskiej 23. W 1989 r. rozpoczęto prace nad tworzeniem komputerowej bazy danych o nazwie „Dorobek” zawierającej informacje o pracach naukowych wykonywanych od 1988 r. na bieżąco przez pracowników uczelni. W 1989 r. wprowadzono po raz pierwszy do działalności informacyjnej nowoczesne nośniki informacji, tj. zagraniczne, bibliograficzne bazy danych naukowo-technicznych na dyskach komputerowych CD-ROM, dostępne lokalnie w Oddziale Informacji Naukowej. Pierwsze trzy bazy to były: INSPEC, ICONDA i COMPENDEX Plus. Po prze-

W 2008 r. biblioteka podpisała umowę o współpracy w zakresie współkatalogowania w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT. W efekcie tej współpracy Biblioteka jest widoczna w takich katalogach jak Word Cat, OCLC, Google Scholar.

prowadzce, zakupiono od firmy Max Elektronik w Zielonej Górze, zainstalowano i wdrożono zintegrowany komputerowy system biblioteczny PROLIB, który funkcjonuje do chwili obecnej. Od 2003 r. do chwili obecnej funkcję dyrektora sprawuje dr inż. Krzysztof Ziolo. Następuje dal-

szy dynamiczny rozwój biblioteki. I tak w dziedzinie inwestycji następuje w latach 2006-2007 modernizacja magazynów poprzez wprowadzenie składowania zwartego, tj. regałów przesuwanych z napędem ręcznym i elektrycznym, tak że biblioteka dysponuje łącznie ponad 16 km półek, natomiast wielkość zbiorów to ok. 778 tys. wol. W 2009 r. czytelnia ogólna zostaje wyposażona w stanowiska komputerowe ułatwiające dostęp do informacji i literatury fachowej osobom niepełnosprawnym wzrokowo. W celu zabezpieczenia budynku i zbiorów w latach 2002-2003 zakupiono i zainstalowano w czytelniach bramki elektromagnetyczne a zbiory zabezpieczono odpowiednimi paskami, natomiast w 2010 r. zakupiono i zainstalowano telewizyjny system nadzoru oraz rejestracji w czytelniach, na korytarzach i w otoczeniu budynku. W latach 2011-2012 dokonano gruntownej modernizacji sanitariatów, przystosowując je dla osób niepełnosprawnych ruchowo. W 2005 r. uruchomiono własną stronę WWW, za jej pośrednictwem udostępniając internetowo dostęp do baz danych i pełnotekstowych serwisów czasopism i książek elektronicznych. Dostęp do e-źródeł jest możliwy przez całą dobę, także z domu dla pracowników naukowych i studentów wyższych lat studiów.

W 2008 r. biblioteka podpisała umowę o współpracy w zakresie współkatalogowania w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT. W efekcie tej współpracy biblioteka jest

widoczna w takich katalogach jak Word Cat, OCLC, Google Scholar. W tym samym roku zreorganizowano strukturę biblioteki, tak, aby w pełni wykorzystać możliwości oferowane przez komputerowy system zarządzania biblioteką PROLIB. Zmniejszono ilość jednostek organizacyjnych z 13 do 7; wprowadzono strukturę macierzową tworząc sekcje międzyoddziałowe: Systemową, Digitalizacji i Promocji. Ważnym, z punktu widzenia promocji potencjału intelektualnego i badawczego uczelni posunięciem była decyzja o stworzeniu Biblioteki Cyfrowej Politechniki Śląskiej. Prace nad jej utworzeniem rozpoczęły się z końcem 2006 r., a udostępnienie użytkownikom nastąpiło we wrześniu 2009 r. Zasadniczym jej celem było stworzenie dostępu do zasobów dydaktycznych i naukowych uczelni oraz archiwizacja i prezentacja bibliofilskich zbiorów gromadzonych w systemie informacyjno-bibliotecznym uczelni. Dzięki tym posunięciom zbiory biblioteki są widoczne w Europejskiej czy DART-Europe.

W 2010 r. Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej uzyskała w Programie Innowacyjna Gospodarka grant na rozbudowę zasobów cyfrowych poprzez inwestycje w infrastrukturę informatyczną, a także zapewnienie wszystkim zainteresowanym bezpłatnego, wolnego dostępu w internecie do publikacji zamieszczonych w Repozytorium uczelni, w oparciu o inicjatywę Open Access. Projekt „Rozwój sprzętowo-programowej platformy i lokalnej sieci dla wirtualnej infrastruktury informacyjnej Biblioteki Główny Politechniki Śląskiej w celu pozyskania, tworzenia i udostępniania zasobów naukowych” jest w stadium realizacji – do 2013 r.

Prawie od początku istnienia biblioteki prowadzono działalność dydaktyczną, zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku i z umiejętności informacyjnych dla studentów starszych lat studiów, doktorantów i młodych pracowników nauki. Od dwóch lat studenci pierwszego roku mogą korzystać z kursu bibliotecznego online. Biblioteka zaproponowała prowadzenie zajęć z umiejętności informacyjnych jako fakultetu dla doktorantów i studentów ostatnich lat studiów. Działalność naukowa biblioteki to udział jej pracowników w konferencjach naukowych, warsztatach, kursach. Biblioteka jest też organizatorem konferencji naukowych, ostatnia pt. „Gdzie jesteś czytelniku? Rola biblioteki w strategii i działalności uczelni wyższej”, odbyła się 29 września 2011 r.

Od kilku lat Biblioteka Główny Politechniki Śląskiej, wcześniej niż zaczęto mówić o bibliotekach jako trzecim miejscu, podjęła działalność kulturalną. Jest organizatorem wystaw, spotkań autorskich, wernisaży, których autorami, ale zarazem i uczestnikami często są emerytowani pracownicy uczelni i mieszkańcy Gliwic. Cały cykl wystaw, a nawet pokazów filmów dokumentalnych poświęcono kresom, podczas takich imprez licznie odwiedzają bibliotekę ludzie wysiedleni ze Lwowa, Borysławia, Stanisławowa lub ich dzieci i wnuki.

Działalność charytatywną rozpoczęto przed laty akcją „I Ty możesz zostać Mikołajem”. W pierwszych dniach grudnia rokrocznie organizowane są na terenie biblioteki konkursy, koncerty, aukcje internetowe, zbiórki książek i słodyczy, w akcję włącza się cała społeczność akademicka. Beneficjentem działalności charytatywnej są dzieci z Domu Dziecka nr 2 w Gliwicach, którego wychowankowie odwiedzają też bibliotekę, uczestniczą w różnego rodzaju wydarzeniach, m.in. spotkała się z nimi piosenkarka Aga Zaryan, a płyty przekazane przez nią na aukcję przyniosły spory dochód.

Medal Bibliotheca Magna-Perennis nadeje Prezydium ZG SBP zbiorowościom społecznym (instytucjom, organizacjom, stowarzyszeniom, przedsiębiorstwom, firmom) za wybitne dokonania lub całokształt działalności na rzecz rozwoju bibliotekarstwa polskiego i upowszechniania książki w społeczeństwie polskim oraz za zasługi dla SBP.

W dniu 21 marca 2012 r., w siedzibie biblioteki odbyła się uroczystość wręczenia tego medalu. Ze strony Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich medal wręczała Halina Ganińska, członek Zarządu Głównego i wieloletni dyrektor BG Politechniki Poznańskiej. Obecnych było wielu członków Zarządu Okręgu Śląskiego SBP, wraz z przewodniczącą Sylwią Błaszczuk. Ze strony uczelni wzięli udział: Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Przemysłem prof. dr hab. inż. Jan Ślusarek, Przewodniczący Rady Bibliotecznej prof. dr hab. inż. Marian Pasko, wielu członków Rady Bibliotecznej i społeczności akademickiej. Wśród gości obecnych było wielu dyrektorów bibliotek uczelnianych i publicznych z regionu i całego kraju.

KRZYSZTOF ZIOŁO

Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej w Gliwicach

„NIE MAM CZASU”

pisze Bronisława Kuczko

Słoneczny dzień lutego, Walentynki, jedziemy do Lubanic w gminie Żary, na promocję tomiku wierszy tamtejszej emerytowanej bibliotekarki – Bronisławy Kuczko. Gmina wyróżnia się ciekawymi działaniami kulturalnymi, między innymi może się pochwalić dobrze funkcjonującą siecią biblioteczną, liczącą 11 placówek i aż 12 zespołami śpiewaczymi. Przed budynkiem pięknie odrestaurowanego Domu Kultury, z przestronną salą widowiskową na parterze i nowoczesnie urządzonej filią biblioteczną na piętrze, rząd samochodów. Wewnątrz pełno ludzi, wśród nich strażacy na galowo. Wycofujemy się, bo to chyba nie ta impreza. Idziemy do biblioteki, tam jednak proszą, by zejść do sali na dół. Siadamy przy połączonych i zastawionych poczęstunkiem stołach, dookoła wszystkie miejsca zajęte. Wśród obecnych: mieszkańcy wsi, bibliotekarki z żarskiej gminy ze swoją szefową Teresą Kowalczewską i z gmin sąsiednich, pracownicy Miejskiej Biblioteki z Żar z dyrektorem Janem Tyrą, władze gminy z wójtem na czele, ksiądz proboszcz, wiceburmistrz Żar.

W komplecie stał się miejscowy zespół śpiewaczy „Czerwone Jarzębiny”, dla którego Bronia Kuczko przygotowuje teksty piosenek i od lat w nim śpiewa. „Ale czasem bywa, że pisanie tekstów piosenek okazuje się zbyt małym polem dla wykazania swojej wrażliwości na otaczający świat i właśnie wtedy rodzi się poezja” – piszą w posłowie do tomiku Grażyna Rozwadowska-Bar i Janina E. Lorenc. A dalej „Pomysł Bronisławy Kuczko na pisanie wierszy jest prosty – pisze o tym, co zna, co jest w niej i wokół niej. [...] Wartość tych wierszy, to wrażliwość autorki, jej szczerowość w patrzeniu na życie, na świat ją otaczający”. W wierszu tytułowym pisze: „Nie mam czasu/By gubić chwile/Przekładam z miejsca/Na miejsce słowa poezji/Jak kostkę Rubika/Układam w całość”.

A że nie ma czasu, świadczycy może jej aktywne życie. Pracując w lubanickiej Filii GBP, była wiele lat przewodniczącą Koła Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Oprócz tego pełniła również inne funkcje społeczne: była radną i wiceprzewodniczącą Rady Gminy Żary, sekretarzem powiatowego oddziału PSL, skar-

nikiem Caritas w parafii. Obecnie jest honorowym członkiem OSP, działa w Kole Gospodyń Wiejskich.

Spotkanie rozpoczął występ zespołu śpiewającego piosenki z tekstami B. Kuczko. Później była prezentacja książki przez wydawcę, czyli dyrektora Miejskiej Biblioteki w Żarach, rozmowa-wywiad z autorką prowadzona przez Janinę Lorenc, czytanie wierszy przez koleżanki bibliotekarki. Na koniec gratulacje i kwiaty dla poetki oraz zamykający całość już dłuższy występ zespołu „Czerwone Jarzębiny”. Jan Tyra podsumował – „Tak wielu ludzi, na takiej imprezie można zgromadzić tylko w małej miejscowości”. A ja dodałabym, że tylko tam, gdzie wiele osób i instytucji (również biblioteka) pracowało na to, by wieś zintegrować, tam, gdzie łączy mieszkańców przyjemność wspólnej zabawy, słuchania muzyki, poezji, a oprócz tego duma z dokonania miejscowych talentów. I oczywiście, gdy ma się do dyspozycji odpowiednie warunki do spotkań oraz finansową życzliwość władz. Dobrze też jest, kiedy temu wszystkiemu błogosławi ksiądz proboszcz. I na koniec znowu zadają sobie pytanie – Co to byłoby za piękny kraj, gdyby więcej takich ludzi i więcej takich gmin?

- Kuczko Bronisława: *Nie mam czasu*. Żary: eMBePe, 2012. ISBN 978-83-88846-52-6.

MARIA WASIK
emerytowany dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. K. Norwida w Zielonej Górze

„W STRONĘ

bibliotecznej promocji...
społecznościowej”

W dniu 2 kwietnia br. w Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy – Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego odbyła się II Konferencja Regionalna Programu Rozwoju Bibliotek (PRB) na Mazowszu, pod hasłem „W stronę bibliotecznej promocji... społecznościowej”. W spotkaniu, którego celem było wskazanie istotnej roli promocji społecznościowej w budowaniu pozytywnego wizerunku biblioteki i propagowaniu działań na rzecz środowiska lokalnego, wzięli udział przedstawiciele bibliotek uczestniczących w PRB. Wśród zaproszonych gości z bibliotek publicznych i władz samorządowych byli także reprezentanci Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego (współorganizatora konferencji) i Stowarzyszenia Centrum Aktywności Lokalnej.

Uczestników powitał Sebastian Wierzbicki, wicedyrektor Biblioteki na Koszykowej. Prelegenci mówili o Bibliotece 2.0 – bibliotece społecznościowej. Mówiono o roli Web 2.0, którego narzędzia umożliwiają aktywne współtworzenie treści (blogi, fora internetowe, grupy dyskusyjne). Niemniej są nie w pełni wykorzystywane w działaniach promocyjnych bibliotek. Program konferencji wypełniła również istotna dla bibliotek sprawa rzecznictwa zarówno od strony teoretycznej (*Library*

Advocacy), jak i od strony praktycznej. Poparto ją przykładami dobrych praktyk – konkretnych działań rzeczniczych podejmowanych przez biblioteki publiczne. Podczas spotkania zostały zaprezentowane także społecznościowe formy promocji bibliotek. Przedstawiono profil na Facebooku dla bibliotek, tak aby był efektywny i efektowny oraz przykłady krajowe i zagraniczne promocji bibliotek w serwisie Youtube – kanałe promocyjnym bezpośrednio przemawiającym do odbiorcy poprzez wizualizację, wciąż niedostatecznie wykorzystywanym przez biblioteki.

Z zainteresowaniem wysłuchano również o działaniach wybranych bibliotek publicznych: Gminnej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rzeczniowie, Gminnej Biblioteki Publicznej w Grębkowie oraz Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Radzymin. Występujący nawiązywali do poprzedzających ich wykładów i odnieśli się do różnych aspektów promocji społecznościowej w bibliotekach.

Uczestnicy konferencji mieli możliwość obejrzenia: stron www, blogów, profili na Facebooku czy też filmów umieszczonych na Youtube.

MARZENA PRZYBYSZ

Fot. Marcin Leszczyński

Konferencja prasowa z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich

W dniu 18 kwietnia br., w siedzibie Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, odbyła się konferencja prasowa zorganizowana z okazji zbliżającego się Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (23 kwietnia). W konferencji wzięli udział przedstawiciele Polskiej Izby Książki – Grażyna Szarszewska i Jarosław Dudek, przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Elżbieta Stefańczyk, prawnik z kancelarii Wierciński-Kwieciński, zajmujący się prawem autorskim – Agnieszka Wiercińska-Krużewska oraz Tadeusz Górny z Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek.

Grażyna Szarszewska podkreśliła, że Światowy Dzień Książek wpisał się już na stałe w kalendarz corocznych imprez związanych z czytelnictwem i z roku na rok staje się coraz bardziej widoczny dzięki aktywnym działaniom bibliotek i księgarń.

23 kwietnia to także Światowy Dzień Praw Autorskich, o czym zapomina się. Agnieszka Wiercińska-Krużewska zwróciła uwagę, jak istotną rolę odgrywa ochrona praw własności intelektualnej. Trzeba wspierać innowacyjność i kreatywność twórców, a bez określonych zasad dysponowania ich dziełami, nie będzie środków finansowych, aby to wsparcie móc realizować.

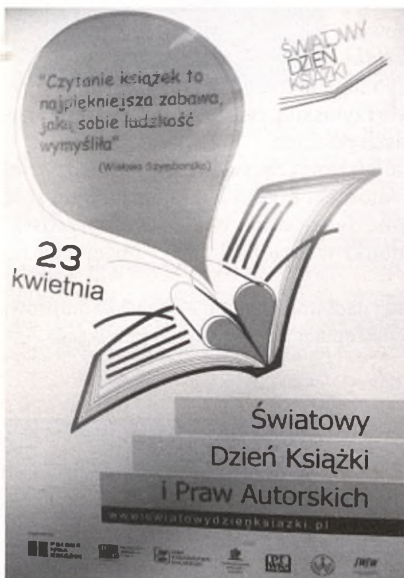
Następnie głos zabrała Elżbieta Stefańczyk, przybliżając inicjatywy realizowane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (m.in. Tydzień Bibliotek, Mistrz Promocji Czytelnictwa, Bibliotekarz Roku). Przywołała hasło tegorocznych obchodów Tygodnia Bibliotek – „Biblioteka ciągle w grze”, które ma pokazać, że biblioteki nie zostają w tyle, jeśli chodzi o nowoczesne rozwiązania technologiczne. Podejmuje wiele działań na rzecz promocji czytelnictwa, stając się atrakcyjnymi centrami edukacji, informacji i kultury dla środowisk lokalnych.

Tadeusz Górny przypomniał, że Światowy Dzień Książki to także audiobooki oraz e-booki. Światod nie powinno się mylić pojęcia książki z literaturą. W kwestii prawa autorskiego stwierdził, iż należałoby wyraźnie rozróżnić wolność od dowolności – czy tak naprawdę internet wymusza na nas udostępnianie wszystkiego i wszędzie, a jeśli tak, to czy jesteśmy zobligowani, by się temu podporządkować?

Światowy Dzień Książki jest wstępem do III Warszawskich Targów Książki, które jak co roku gromadzą rzesze wiernych czytelników. W tym roku Targi zapowiadają się jeszcze ciekawiej, planowany jest przyjazd 18 wydawców z zagranicy, blisko 400 autorów, a Targom towarzyszyć będzie ponad 200 spotkań, wystaw i imprez czytelniczych.

Na koniec spotkania Gabriela Żółtaniecka z Fundacji Legalna Kultura zaprezentowała Kampanię pod tym samym tytułem, której zadaniem jest promowanie dostępu do legalnych źródeł z zasobami w internecie. Jak się okazuje, znalezienie takich materiałów wcale nie jest łatwe, ale dzięki działalności fundacji możemy odnaleźć się w gąszczu informacji i dotrzeć do legalnych filmów, książek czy innych dzieł kultury.

Konferencja prasowa zapoczątkowała ogólnopolskie świętowanie z książką, które będzie trwało także w następnych miesiącach. Będzie wiele okazji do obcowania z dobrą i różnorodną literaturą.

Sygnaty

O NOWYCH PUBLIKACJACH

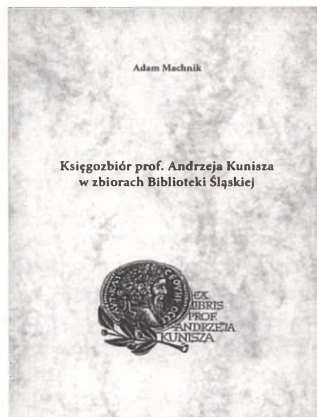
Machnik, Adam. Księgozbiór prof. Andrzeja Kunisza w zbiorach Biblioteki Śląskiej / Adam Machnik. – Katowice : Biblioteka Śląska, 2011. – 224, [1] s., [5] k. tabl. : il. kolor. – (Silesianka Przedstawia ; 10)

Wydana książka ma na celu przedstawienie szerszemu gronu osób zainteresowanych tematyką numizmatyczną księgozbioru prywatnego prof. Andrzeja Kunisza przekazanego przez spadkobierców zgodnie z wolą uczonego Bibliotece Śląskiej w 2002 r.

Na wstępie publikacji zaprezentowano sylwetkę wybitnego historyka Andrzeja Kunisza urodzonego 12 sierpnia 1932 r. w Przemyślu, który ukończył z wyróżnieniem studia historyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W latach 1957-1970 kierował Powiatowym Archiwum Państwowym w Tarnowie. W 1971 r. uzyskał tytuł doktora habilitowanego, a w 1989 r. tytuł profesora zwyczajnego. Zainteresowania naukowe darczyńcy i długoletniego pracownika Uniwersytetu Śląskiego związane były z obiegiem pieniądza w państwie rzymskim, relacjami Imperium Romanum z tzw. Barbaricum, obecność monet rzymskich na ziemiach polskich.

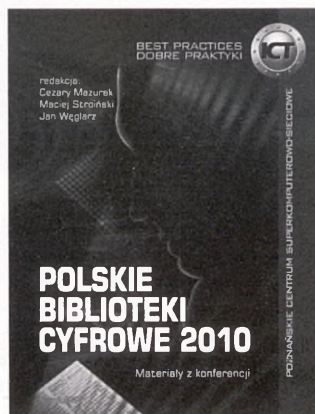
Zręb główny publikacji stanowi zestawienie materiałów dotyczących historii starożytnej oraz numizmatyki składających się na księgozbiór prof. Andrzeja Kunisza, a znaczna ich część jest rzadko spotykana w Polsce. Wykaz został podzielony na dwie części. W pierwszej przedstawiono wydawnictwa zwarte (618 pozycji), w drugiej nadbitki w znacznej części obcojęzyczne (567 pozycji).

Dopełnieniem książki jest indeks wydawnictw zwartych oraz nadbitki. Obejmuje nazwiska autorów, współautorów, tłumaczy, redaktorów, ilustratorów oraz osób występujących w tytułach publikacji.

Polskie Biblioteki Cyfrowe 2010 : materiały z konferencji zorganizowanej w dniach 20-21 października 2010 roku przez Bibliotekę Kórnicką PAN, Poznańską Fundację Bibliotek Naukowych, Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe / red. Cezary Mazurek, Maciej Stroński, Jan Węglarz. – Poznań : Ośrodek Wydawnictw Naukowych, 2011. – 129 s. : il. – (ICT Best Practices, Dobre Praktyki)

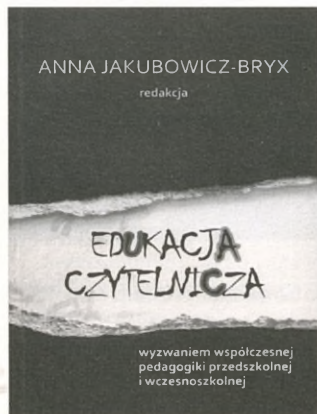
Prezentowana książka to zbiór referatów wygłoszonych na konferencji „Polskie Biblioteki Cyfrowe” zorganizowanej po raz trzeci przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe w Poznaniu w 2010 r. Tematem wiodącym spotkania była możliwość korzystania w pracy naukowej z zasobów gromadzonych przez polskie biblioteki cyfrowe.

W tekstach przedstawiono między innymi nowe możliwości zastosowań infrastruktury bibliotek cyfrowych w tworzeniu warsztatu dla prowadzonych prac naukowych, założenia Zintegrowanego Systemu Wiedzy, koncepcję zachowania procesu badawczego wraz z obiektami, metody digitalizacji materiałów różnego rodzaju m.in. starych druków, dokumentów życia społecznego czy zbiorów fonograficznych.

Publikację zamykają artykuły dotyczące jakości istniejących bibliotek cyfrowych, kryteria oceny jakościowej z punktu widzenia użytkownika oraz wykorzystania metadanych do tworzenia wirtualnych interfejsów eksploracji zasobów tych bibliotek.

Edukacja czytelnicza wyzwaniem współczesnej pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej / red. Anna Jakubowicz-Bryx. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2011. – 219, [1] s.

Wydana publikacja jest przeglądem zagadnień związanych z czytaniem i czytelnictwem dzieci w klasach młodszych szkół podstawowych, leżącym u podstaw prawidłowego funkcjonowania w otaczającej rzeczywistości. Szybki rozwój cywilizacyjny oraz nagromadzenie wiedzy powodują, że tym ważniejsza staje się umiejętność sprawnego czytania połączona z rozumieniem zawartych w tekstach informacji.

Monografię naukową otwiera tekst Elżbiety Marek dotyczący programów nauczania szkoły podstawowej i miejsca, jakie zajmuje w nich edukacja czytelnicza oraz nauka czytania. Autorka poddała analizie dziesięć programów nauczania zintegrowanego, szczegó-

łowe cele nauczania, metody osiągnięcia celów programowych. Przedstawiła wnioski dotyczące kryteriów oceny uczniów oraz poziomu ich kompetencji.

Kolejne teksty opisują sposoby aktywnego rozwijania umiejętności czytania poprzez włączenie w ten proces elementów tańca i śpiewu, formy i metody pracy z książką oraz techniki motywujące w procesie edukacji. Omawiają zagadnienia zaburzeń percepcji słuchu jako czynnika wpływającego na proces alfabetyzacji dzieci, wykorzystania biblioterapii w walce z przemocą oraz internetu jako źródła informacji o książkach dla dzieci, promocji literatury i czytelnictwa wśród uczniów. Zwracają uwagę na problem jakości czytania, doskonalenia kompetencji i rolę ilustracji książkowej, której zadaniem jest wzbudzenie zainteresowania tekstem, wzbogacenie estetyczne i emocjonalne młodych odbiorców.

Publikacja z uwagi na szerokie ujęcie tematu przeznaczona jest dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, studentów pedagogiki oraz bibliotekarzy szkolnych.

VIOLETTA POMIANOWSKA

Czy kupiłeś już

„Podręczny słownik bibliotekarza”?

Jeśli nie – zachęcamy gorąco, bo jest to książka, którą warto mieć stale pod ręką przy codziennej pracy w bibliotece.

Zamówienia w Dziale Sprzedaży:

- pocztą – 02-086 Warszawa, Al. Niepodległości 213
- telefonicznie – (22) 825-50-24, (22) 608-28-26
- faksem – (22) 825-53-49
- pocztą elektroniczną – sprzedaz@sbp.pl
- w sklepie internetowym – www.sbp.pl

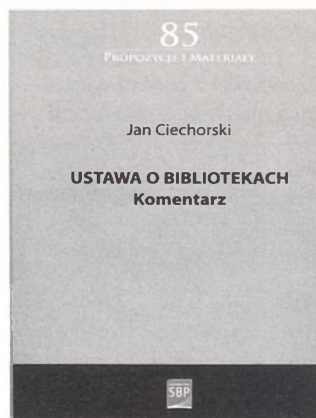
Z OFICyny WYDAwNICZEJ SBP

Ciechorski, Jan. *Ustawa o bibliotekach: komentarz* / Jan Ciechorski; *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2012. – 193, [1] s. – (Propozycje i Materiały ; 85).*

Niniejszy komentarz ujmuje całościowo zagadnienia związane z praktycznym stosowaniem *Ustawy o bibliotekach z 1997 r.* poprzez omówienie poszczególnych jej artykułów. Większość przepisów tej ustawy odnosi się do bibliotek publicznych. Ustawa zawiera przepisy zaliczane do różnych dziedzin prawa: administracyjnego, samorządowego, cywilnego, pracy, karnego. Autor sygnalizuje kwestie wymagające szczególnej uwagi, pokazuje wpływ paragrafów na funkcjonowanie bibliotek różnego typu, akcentuje przepisy rodzące problemy w praktyce. W omawianiu poszczególnych przepisów odwołuje się do orzecznictwa sądowniczo-administracyjnego wydanego w oparciu o ustawę z 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Jan Ciechorski, adresując publikację nie tylko do prawników, omawia przepisy w sposób przystępny. Autor współpracuje z redakcją „Bibliotekarza”. Na łamach czasopisma, wyjaśnia kwestie sporne, komentuje oraz doradza, jak interpretować i zastosować literę prawa w praktyce bibliotekarskiej.

Publikacja jest przeznaczona dla osób zarządzających bibliotekami, wyjaśnia zawiałości słownictwa prawnego.

Malak, Piotr. *Indeksowanie treści : porównanie skuteczności metod tradycyjnych i automatycznych* / Piotr Malak ; *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2012. – 195 s. : il. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 133).*

W omawianej publikacji autor analizuje sposób tworzenia charakterystyk wyszukiwawczych dokumentów za pomocą słów kluczowych oraz przedstawia możliwości automatycznego generowania słów kluczowych jako reprezentacji treści dokumentów.

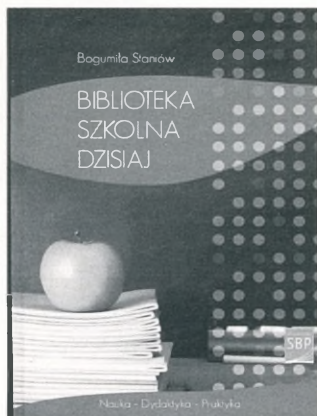
Książka obejmuje zaawansowane zagadnienia wyszukiwania informacji. Jej treść została podzielona na dwie części. Część pierwsza jest poświęcona teorii badań nad przetwarzaniem języka naturalnego. Zawiera m.in. ustalenia terminologiczne związane z nazwą badań nad tekstami języka naturalnego oraz wybrane metody reprezentacji treści dokumentów jak również sposoby określania wagi słów.

Część druga opisuje przebieg, analizę oraz interpretację materiału badawczego i wyników badań przeprowadzonych na potrzeby publikacji. Przedstawia analizę głównego korpusu tekstów oraz pomocniczego, jak również ocenę zastosowania metod ustalania wagi słowa. Na zakończenie autor zamieścił postulaty technologiczne oraz propozycje dalszych badań. Treść zasadniczą dopełnił bibliografią, spisami: tabel, ilustracji, wykresów oraz indeksem rzeczowym.

Książka szczególnie przydatna dla osób współtworzących biblioteki cyfrowe. Wyniki badań zawarte w publikacji są cennym materiałem do wykorzystania w repozytoriach cyfrowych.

Staniów, Bogumiła. Biblioteka szkolna dzisiaj / Bogumiła Staniów ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2012. – 283, [1] s. : il. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 128).

Prezentowana książka ukazuje zróżnicowaną sytuację bibliotek szkolnych. Zawiera rozważania teoretyczne, przedstawia tendencje w rozwoju bibliotek szkolnych, informacje o ich kondycji w krajach Unii Europejskiej, prezentuje organizacje działające na rzecz bibliotekarstwa szkolnego, najważniejsze kwestie związane z prawem i standaryzacją, zawodem nauczyciela bibliotekarza, a także współpracą biblioteki szkolnej ze środowiskiem. W dalszej części publikacji autorka omawia procesy biblioteczne i sposób wykonywania poszczególnych czynności w zautomatyzowanej bibliotece. Pokazuje jak zwiększyć zainteresowanie uczniów biblioteką i jej zasobami.

Przytacza przykłady działalności bibliotek pedagogicznych na rzecz bibliotek i bibliotekarzy szkolnych. Kończącą część publikacji wypełniają rozdziały dotyczące oceny jakości i efektywności pracy biblioteki szkolnej, zagadnień marketingu i public relations oraz propozycji warsztatu fachowego bibliotekarza. Zaprezentowano również wyniki badania czytelnictwa w szkole.

Autorka umieściła po każdym rozdziale wykaz publikacji, które warto przeczytać, aby dokładniej zgłębić dane zagadnienie, a na ostatnich stronach – uzupełniające zasadniczą treść – załączniki oraz indeks przedmiotowy.

Biblioteki szkolne poszukują swojego miejsca w strukturze szkoły, otoczenia innych instytucji edukacyjnych i bibliotek publicznych. O tym, jak jest ważna ich rola pisze autorka w zakończeniu. *Biblioteki szkolne to wciąż przecież często pierwsze (i nierzadko jedyne) biblioteki, z jakimi spotyka się dziecko, w bardzo ważnym okresie życia, kiedy kształtują się podstawowe umiejętności i kompetencje. Ich postrzeganie i wykorzystanie (lub nie) skutkuje często opinią o bibliotekach na całe życie.*

Publikacja niezwykle wartościowa.

Wojciechowski, Jacek. O bibliotekach po mojemu / Jacek Wojciechowski ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2012. – 203, [1] s.

Niniejsza książka zawiera wybór felietonów Jacka Wojciechowskiego publikowanych w latach 2004-2011 na łamach „Bibliotekarza” w cyklu *Aktualia* oraz recenzje zamieszczone w „Przeglądzie Bibliotecznym” (2005-2011). Teksty na temat stanu bibliotekarstwa, zawodu bibliotekarza i polityki kulturalnej, niektóre, autor pod wpływem refleksji i upływającego czasu skorygował, zostały zgrupowane w częściach: opinie, pogłębione uwagi i koncepcje oraz omówienie kilku publikacji zagranicznych, najciekawszych zdaniem autora. Każdą część poprzedził dodatkowo krótkim komentarzem.

Autor na pierwszych stronach publikacji zwraca się do czytelników *... od czasu do czasu próbuję namówić każdego kto zechce czytać lub słuchać, na regenerację zamulonych (przez innych oraz przez nas samych) przeświadczeń, na oderwanie się od codziennych wydarzeń oraz od najbliższych rekwizytów i na odmienne, rozleglejsze spojrzenie na tę naszą profesję oraz na te nasze biblioteki, niekoniecznie po mojemu, ale trochę po świeżemu. Rozumna refleksja zawodowa nie wygeneruje się bowiem sama [...]. Temu właśnie powinno/mogłoby posłużyć to, co znalazło się w tym tomie.*

Doskonała lektura gwarantowana.

MARZENA PRZYBYSZ

Zapraszamy do sklepu Wydawnictwa SBP (www.sbp.pl); sprzedaz@sbp.pl

PRAWO BIBLIOTECZNE

BIBLIOTEKI w nowym systemie INSTYTUCJI KULTURY

Obowiązująca od 1 stycznia 2012 r., opublikowana w Dz. U. z 2011 r. Nr 207, poz. 1230 nowelizacja z dnia 31 sierpnia 2011 r. ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej przewidziała podział instytucji kultury na dwa rodzaje. Z jednej strony są to instytucje artystyczne, z drugiej strony pozostałe instytucje kultury, które nie mają statusu instytucji artystycznych.

Powyższy podział istotny jest dla tych bibliotek, które są instytucjami kultury, czyli dla tych bibliotek publicznych, które mają osobowość prawną ze względu na wpis do rejestru instytucji kultury, prowadzonego przez organizatora biblioteki.

Przepisy ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej są istotne dla bibliotek, w tym zwłaszcza dla bibliotek będących instytucjami kultury, ze względu na art. 2 ustawy o bibliotekach. Przepis ten stanowi mianowicie, że w zakresie nie uregulowanym ustawą o bibliotekach do bibliotek stosuje się odpowiednio przepisy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Z tego punktu widzenia, jeżeli chodzi o wynikające z ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej zasady, dotyczące instytucji kultury, można je podzielić, biorąc pod uwagę ich znaczenie dla bibliotek, na trzy rodzaje.

1. Biblioteki nie są instytucjami artystycznymi, nie są dla nich w ogóle istotne te przepisy ustawowe, które w sposób szczególny regulują status instytucji artystycznych. Przepisami takimi są np. art. 11a ustawy o organizowaniu

i prowadzeniu działalności kulturalnej, dotyczący sezonów artystycznych oraz art. 31a powyższej ustawy, odnoszący się do pracowników instytucji artystycznych.

2. W obecnym stanie prawnym część przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej dotyczy instytucji innych niż artystyczne, czyli m.in. bibliotek publicznych, będących instytucjami kultury. Przykładem takiego przepisu jest art. 31b ust. 3 powyższej ustawy, regulujący nagrody jubileuszowe pracowników innych instytucji kultury niż instytucje artystyczne.

3. Duża część przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej dotyczących instytucji kultury ma ogólny zakres zastosowania, czyli dotyczy wszystkich instytucji kultury, bez względu na to, czy brana pod uwagę instytucja jest instytucją artystyczną, czy też inną instytucją kultury, np. biblioteką. Chodzi w tym przypadku m.in. o większość przepisów Rozdziału 2 powyższej ustawy, poświęconego właśnie instytucjom kultury, w tym zasadom ich tworzenia, łączenia i likwidacji. Tego rodzaju przepisy spotkać można także w innych rozdziałach przedmiotowej ustawy, np. w Rozdziale 3, regulującym zasady gospodarki finansowej instytucji kultury. Część przepisów płacowych ma także ogólny zakres zastosowania, istotny również dla bibliotek, np. art. 31 powyższej ustawy, określający składniki wynagrodzenia pracownika instytucji kultury.

Wanda Kozakiewicz

Mijają właśnie cztery lata od śmierci Wandy Kozakiewicz. Nie jest to okrągła rocznica, ale ludzi takiego formatu wspomina się zawsze, nie tylko od wielkiego święta. Niech więc ta rocznica śmierci posłuży za okazję dla przypomnienia Jej sylwetki.

22.10.1922 – 22.02.2008

Nieczęsto jest nam dane spotykać ludzi wyjątkowych, z którymi nawet krótki kontakt wywiera niezatarte wrażenie i zapisuje się na trwałe w pamięci. Niewątpliwie do takich osób należała wrocławska bibliotekarka i organizatorka bibliotek szpitalnych Wanda Kozakiewicz – człowiek nietuzinkowy, o wielkiej pasji, bez reszty zaangażowana w pracę i traktująca ją jako swoistą misję.

Panią Wandę spotkałam raz w życiu, we Wrocławiu wiosną 1979 r., gdy jako studentka ostatniego roku bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej pod kierunkiem dr Józefa Czerniego przygotowywałam pracę magisterską. Wanda Kozakiewicz była już wówczas znanym i cenionym autorytetem w dziedzinie biblioterapii klinicznej. Spotkanie to na długo utkwilo w mojej pamięci. Pani Wanda chętnie dzieliła się swoją wiedzą i doświadczeniem. Emanowała z Niej życzliwość i wsparcie dla podjętego przeze mnie wyzwania. Jej cenne wskazówki w znacznej mierze wpłynęły na ostateczny kształt mojej pracy magisterskiej (*Problemy biblioterapii w teorii i w praktyce*), nagrodzonej przez Zarząd Główny SBP. Publikacje Wandy Kozakiewicz – podobnie jak opracowania działającej w tym samym czasie w Krakowie Danuty Gostyńskiej – są często przywoływane w mojej pracy jako bezpośrednio dotykające problematyki moich dociekań. I chociaż los zrządził tak, że swojego życia zawodowego nie związałam ze szpitalnictwem i biblioterapią, problemy te

pozostały zawsze mi bliskie i niejako z boku śledziłam i śledzę dokonania w tej dziedzinie następców Pani Wandy. Mam takie przekonanie, że we mnie też coś z Niej pozostało.

Wanda Kozakiewicz urodziła się 22 października 1922 r. w Wołkowysku na terenie dzisiejszej Białorusi. Ukończyła studia na Uniwersytecie Wrocławskim i w 1965 r. obroniła pracę magisterską pod tytułem *Czytelnictwo chorych*, opublikowaną staraniem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w 1968 r. Była zatrudniona w Dzielnicowej Bibliotece Publicznej Wrocław-Krzyki jako kierownik filii (1955-65) i instruktor (1965-82). Zajmowała się instruktażem pracowników filii bibliotecznych i prowadziła szkolenia dla bibliotekarzy z terenu dzielnicy. Wiele lat pracy zawodowej poświęciła biblioterapii, zabiegając o tworzenie w szpitalach bibliotek dla pacjentów. Placówki tego typu działały bez zarzutu w jednym z wrocławskich szpitali klinicznych (od 1965) i w szpitalu specjalistycznym (od 1971) jako filie III Dzielnicowej Biblioteki Publicznej. Zorganizowała wiele ogólnopolskich konferencji: *Problemy bibliotek szpitalnych w Polsce* (Warszawa 1972, Kraków 1973), *Psychoterapeutyczne oddziaływanie sztuki* (Cieplice 1975), *Czytelnictwo dzieci specjalnej troski* (Warszawa 1979), *Literatura piękna a zdrowie psychiczne* (Wrocław 1977), *Czytelnictwo inwalidów* (Łódź 1981). W latach 1970-1991 opublikowała szereg artykułów poświęconych biblioterapii oraz organizacji

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

OGÓLNOPOLSKA AKCJA SPOŁECZNA „PRACOWNIE ORANGE”

Zakończył się proces wyboru lokalizacji, w których powstaną „Pracownie Orange”. Spośród 751 wniosków zostało wyłonionych 50 zwycięskich lokalizacji. Lista zwycięzców dostępna jest na stronie akcji „Pracownie Orange”. Na liście znalazły się biblioteki publiczne z następujących gmin: Radzyń Podlaski, Firlej, Kozienice, Cieszanów, Łańcut, Piekoszów i Pobiedziska.

Ogólnopolska akcja społeczna „Pracownie Orange” skierowana jest do mieszkańców małych miejscowości. W ramach akcji w 50 miejscowościach liczących do 20000 mieszkańców powstaną pracownie internetowe wyposażone w nowoczesny sprzęt komputerowy i elektroniczny. Głównym celem akcji jest zapewnienie mieszkańcom lepszego dostępu do technologii i informacji, a także zachęcenie ich do podejmowania samodzielnych działań twórczych i większego zaangażowania w życie społeczne.

Źródło: PRB

BIBLIOTEKA PTTK W NOWEJ SIEDZIBIE

Od 8 maja 2012 r. wznowiła działalność Centralna Biblioteka Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego im. Kazimierza Kulwiecia w Warszawie – w nowej siedzibie biblioteki przy ul. Senatorskiej 11, www.bibliotekapttk.pl. W Centralnej Bibliotece PTTK równolegle z udostępnianiem zbiorów trwają prace merytoryczne i organizacyjne związane z adaptacją w nowej siedzibie. Biblioteka gromadzi wydawnictwa ogólnoinformacyjne – encyklopedie, słowniki, opracowania syntetyczne i szczegółowe dotyczące turystyki i krajoznawstwa, monografie krajoznawcze poszczególnych regionów Polski, informatory, katalogi i przewodniki po poszczególnych regionach kraju i świata, podręczniki akademickie, wydawnictwa kartograficzne i antykwaryczne, czasopisma turystyczne i krajoznawcze, zbiory specjalne: kartografię, rękopisy, widokówki, dokumenty życia społecznego, multimedia.

i działalności bibliotek szpitalnych w czasopiśmie medycznych i bibliotekarskich („Szpitalnictwo Polskie”, „Bibliotekarz”, „Przegląd Biblioteczny”, „Poradnik Bibliotekarza”), w których poruszała m.in. zagadnienia aktów prawnych regulujących zasady działania bibliotek w zakładach lecznictwa, warunków lokalowych bibliotek dla chorych, selekcji i jakości księgozbioru, przygotowania zawodowego biblioterapeutów, poczytności poszczególnych rodzajów literatury pięknej i popularnonaukowej wśród chorych, oddziaływania lektury na pacjentów w zależności od rodzaju schorzenia. W „Bibliotekarzu” ukazały się jej artykuły: *Biblioteki szpitalne wobec realizacji ustawy* (nr 3/1970, s. 72-76), *Zarządzenia w sprawie bibliotek szpitalnych* (nr 3/1977, s. 71-80), *Sacrum w biblioterapii* (nr 9/1991, s. 15-16). W swoich publikacjach W. Kozakiewicz akcentowała też potrzebę opracowania poradnika dla bibliotek szpitalnych, opracowując wspólnie z Bożeną Brzózka książkę *Biblioteka szpitalna dla pacjentów. Poradnik* (1984).

W 1973 r. Instytut Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego włączył do programu studiów Jej wykład „Problematyka bibliotek szpitalnych”. W latach 1985-1989 uczyła przedmiotu biblioterapia w Państwowym Studium Kulturalno-Oświatowym i Bibliotekarskim (obecnie Państwowe Pomaturalne Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy) we Wrocławiu, gdzie uruchomiono pierwszą w Polsce specjalizację biblioterapeutyczną. Była autorką pierwszego programu nauczania biblioterapii.

Od 1956 r. była członkiem, a od 1989 członkiem honorowym SBP, przewodniczyła Sekcji Bibliotek Szpitalnych w Okręgu Wrocławskim SBP od jej powołania w 1964 r., w latach 1966-1982 pełniła funkcję przewodniczącej Sekcji Bibliotek Szpitalnych ZG SBP. Od chwili powstania we Wrocławiu Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego (1997) była jego honorowym członkiem.

Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką 89 Zasłużonego Działacza Kultury, Honorową Odznaką SBP i wyróżniona Nagrodą m. Wrocławia.

Zmarła 22 lutego 2008 r. we Wrocławiu i tydzień później została pochowana na cmentarzu przy ulicy Bardzkiej.

BARBARA JANCZAK

Z ŻYCIA SBP

SBP

 STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

■ STRONA INTERNETOWA ODDZIAŁU SBP W LUBLINIE

Oddział SBP działający przy WBP im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie ma nową stronę WWW. Grafika witryny nawiązuje do formy graficznej portalu sbp.pl i zawiera wiele interesujących wiadomości z regionu.

■ MISTRZ PROMOCJI CZYTELNICTWA 2011

Konkurs ma za zadanie wyróżniać najlepsze praktyki biblioteczne służące zwiększeniu zainteresowania książką, popularyzacji wiedzy i informacji oraz ułatwianie do nich dostęp. Jury czwartej edycji konkursu „Mistrz Promocji Czytelnictwa” przyznało I nagrodę MBP w Chrzanowie, II nagrodę MBP w Cieszynie, III nagrodę MBP w Wągrowcu oraz PiMBP w Wejherowie. Wyróżnienia otrzymały: BP w Dzielnicy Wola m.st. Warszawy, Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu, GBP w Jaśle z/s w Szebniach, MBP w Jaśle, Krośnińska BP.

■ AKADEMIA REGIONALNA

W dniu 19.04 br. w Oddziale leszczyńskim SBP rozpoczął się cykl spotkań pod hasłem „Akademia Regionalna”. Zainaugurowało je Koło SBP w Lesznie, które zaprezentowało sylwetkę patrona MBP w Kościanie – Adama Tomaszewskiego. Akademia ma na celu poszerzenie wiedzy bibliotekarzy o regionie leszczyńskim.

■ DOCENIĆ BIBLIOTEKĘ. JAK SKUTECZNIE PROWADZIĆ RZECZNICTWO – WARSZTATY W RAMACH STRATEGII SBP

W dniach 23-25.04 br. odbyły się kolejne warsztaty „Docenić bibliotekę. Jak skutecznie prowadzić rzeczniectwo” realizowane w ramach strategii SBP, zorganizowane przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego we współpracy z Idea Zmiany z udziałem przedstawicieli Okręgów SBP i ZG SBP. Zajęcia poprowadziły Maja Branka z firmy Idea Zmiany oraz Joanna Wcisło z MBP w Człuchowie.

■ REKOMENDACJE IFLA W SPRAWIE KOMPETENCJI INFORMACYJNYCH I MEDIALNYCH

Komisja ds. Edukacji Informacyjnej SBP przetłumaczyła międzynarodowe rekomendacje dotyczące kompetencji medialnych i informacyjnych (IFLA *Media and Information Literacy Recommendations*).

■ OPINIA SBP W SPRAWIE NZB

W odpowiedzi na pismo dotyczące projektu rozporządzenia MKiDN w sprawie Narodowego Zasobu Bibliotecznego, SBP przedstawiło opinię. *W obecnej postaci projekt zawiera nieprecyzyjne sformułowania oraz propozycje działań kosztownych, lecz nieefektywnych i nierealnych do wykonania w określonych w Rozporządzeniu ramach czasowych. Brakuje też określenia zasad (choćby najogólniejszych) regulujących włączanie zbiorów bibliotek lub ich części do NZB.*

■ OPINIA SBP W SPRAWIE DZIEŁ OSIEROCONYCH

SBP przekazało do MKiDN opinię na temat projektu *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystania utworów osieroconych*. Zgodnie z definicją wyrażoną w *Dyrektywie*, status dzieła osieroconego uzyskuje utwór, jeśli właściciel praw do utworu nie jest znany lub nawet jeśli jest znany, nie został odnaleziony w wyniku starannego poszukiwania. Zdaniem SBP – *Zakres dyrektywy powinien być jak najszerszy i uwzględniać również wykorzystanie komercyjne. Comité de Sages w swoim raporcie „The New Renaissance” nie wykluczył możliwości komercyjnego wykorzystania dzieł osieroconych, przy wprowadzeniu odpowiednich mechanizmów wynagradzania podmiotów uprawnionych. Jeśli jednak zakres podmiotowy Dyrektywy ogranicza się wyłącznie do instytucji realizujących zadania w zakresie publicznym, nie komercyjnym, to w katalogu beneficjentów nie powinno się wyróżniać wydawców. Popieramy rozszerzenie zakresu o utwory nigdy nie opublikowane ani nadane.*

Rozszerzenie zakresu o utwory, które stanowią integralną część utworów lub są w nich wykorzystywane wiązać się będzie z trudnością z dotarciem do znacznej grupy autorów, dlatego istotne jest zapewnienie podmiotom digitalizującym możliwość pominięcia tych utworów (tak w projekcie Google Books Search) [...]. Celem dyrektywy jest stworzenie ram prawnych mających ułatwić digitalizację i rozpowszechnianie utworów osieroconych UE, w tym rozwój Europeany. Projekt Dyrektywy w obecnym kształcie w niewielkim stopniu ułatwi realizację tych celów. Nakaz starannego wyszukiwania prowadzonego w dobrej wierze, rozbudowana lista źródeł do sprawdzenia, czy też wprowadzenie odpowiedzialności za błędne wyszukiwanie wprowadzają w praktyce jeszcze większe ograniczenia niż obecnie istniejące rozwiązania prawne. Bibliotekarze nadal nie uzyskują pewności prawnej co do statusu dzieła osieroconego i będą unikać digitalizacji utworów chronionych prawem autorskim, nawet jeśli będą mieli zaledwie cień podejrzenia, że mogą mieć one status dzieła osieroconego. Brak zgodności co do możliwości komercyjnego wykorzystania (poprzez usunięcie art. 7, ale pozostawienie punktu 18 preambuły do Dyrektywy i art. 6 (3) powoduje niepewność prawną co do możliwości zawierania partnerstw publiczno-prywatnych. W związku z tym, postulujemy przywrócenie art. 7;

W celu uniknięcia w przyszłości powstawania kolejnych dzieł osieroconych konieczna jest europejska debata o reformie prawa autorskiego, w szczególności zaś w zakresie ograniczenia czasu trwania ochrony autorskich praw majątkowych i wprowadzenia obowiązku rejestracji utworów w celu uzyskania ochrony. Zaproponowane przez Parlament Europejski rozwiązania w zakresie ograniczenia powstawania w przyszłości dzieł osieroconych uważamy za niewystarczające.

■ STANOWISKO SBP W SPRAWIE WYNAGRADZANIA PRACOWNIKÓW INSTYTUCJI KULTURY

SBP przekazało do MKiDN stanowisko dot. projektu Rozporządzenia MKiDN z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie wynagradzania pracowników instytucji kultury. Obszerną treść stanowiska kończą wnioski: I. Projekt Rozporządzenia poddany konsultacji w zasadniczym stopniu odbiega od projektu (z dnia 26 listopada 2010 r.) zawartego w pakiecie dotyczącym projektu ustawy – o zmianie ustawy o organizowaniu i pro-

wadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw z projektami aktów wykonawczych (Druk nr 3786 Sejmu RP); w zawartym tam projekcie Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia... w sprawie wynagradzania pracowników instytucji kultury, znajdują się: Tabela minimalnego wynagradzania zasadniczego pracowników wynagradzanych z zastosowaniem stawek miesięcznych (z minimalnym wynagrodzeniem przypisanym poszczególnym kategoriom zaszeregowania), Wykaz stanowisk pracy w instytucjach artystycznych wraz z minimalną kategorią zaszeregowania wynagrodzenia zasadniczego i wysokością dodatku funkcyjnego (z podziałem na: pracowników artystycznych, pracowników administracyjno-ekonomicznych, technicznych i obsługi), Wykaz stanowisk pracy w pozostałych instytucjach kultury wraz z minimalną kategorią zaszeregowania wynagrodzenia zasadniczego dla pracowników działalności podstawowej oraz minimalną kategorią zaszeregowania wynagrodzenia zasadniczego i wysokością dodatku funkcyjnego dla pracowników administracji i obsługi, Wykaz stanowisk pracy i minimalne wynagrodzenie zasadnicze pracowników wynagradzanych z zastosowaniem stawek godzinowych; Wydaje się, iż propozycja konsultowanego obecnie projektu nie powinna aż w takim stopniu odbiegać, od zapisów proponowanych w trakcie nowelizacji ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej; 2. W 2011 r. i w 2009 r. w podobnym układzie i z zachowaniem dotychczasowych zasad tworzenia tego typu dokumentów (utrzymanie kategorii zaszeregowania oraz miesięczne stawki wynagrodzenia zasadniczego) zostały opracowane i zatwierdzone dokumenty (wcześniej już przywoływane) dotyczące pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej, bibliotekach naukowych. Wydaje się, iż akty prawne powinny tworzyć spójny system. Konsultowany projekt odbiega od dotychczasowych zasad opracowywania tego typu dokumentów; 3. Rozporządzenie w sprawie wynagradzania pracowników instytucji kultury powinno dać podstawę do tworzenia przejrzystej (w miarę ujednocionej) struktury stanowisk w bibliotekach publicznych, łącznie z przypisaną im siatką płac oraz przyczyniać się do uporządkowania sytuacji kadrowej i finansowej w bibliotekach. Proponowany projekt nie spełnia tych oczekiwań.

MARZENA PRZYBYSZ

Wyżej wymienione dokumenty
są dostępne na stronie www.sbp.pl

POSTAKTUALIA

Nawet bez okularów widać, że zapaść polskiego bibliotekarstwa jest tyleż głęboka, co i bezdyskusyjna. Coraz dalej nam do międzynarodowych standardów bibliotecznych i zagranicznych tendencji, zasięg bibliotek publicznych należy do najniższych na świecie, bibliotekom pedagogicznym grozi likwidacja, a większość bibliotek szkolnych nie zmieniła się od XIX wieku.

Brak polityki bibliotecznej, krytyczny stan finansów, złe warunki bazowe, zapóźnienie technologiczne... Jasne, ale ta wylizanka ma jeszcze dalszy ciąg. Równie dramatyczna jest mianowicie inercja i mentalnościowa zapaść personelu, nastawionego głównie na przetrwanie. Przeważa wszak zaawansowany wiek oraz niski pułap kwalifikacji, połączony z apatią, którą wygenerowała długotrwała marginalizacja społeczna. Trudno więc liczyć na zryw.

W tych okolicznościach nadzieję na reaktywizację może przywrócić sukcesywna wymiana pokoleniowa obsady bibliotek, ale taka, żeby dokonały się zaręczyny energii z rutyną. Nie ma wątpliwości, że to paląca konieczność i jedyna szansa. Inaczej będzie gorzej niż źle, czyli do de.

Jak co roku, pojawiają się właśnie teraz na rynku pracy nowi absolwenci studiów inb, wystraszeni apokaliptyczną wizją bezrobocia, sfrustrowani nędzną ofertą pensyjną, niepewni co z sobą począć. Tam, gdzie to możliwe, zaprosić ich Państwo do pracy u siebie. Coś przecież potrafią, reszty nauczą się w ciągu dwóch miesięcy, a wniosą ze sobą nieoceniony kapitał świeżości. Są potrzebni Wam w takim samym stopniu, w jakim Wy jesteście im potrzebni. A w sumie sum, takie stopniowe odświeżanie jest w ogóle potrzebne temu zawodowi i to bardziej, niż cokolwiek innego.

Dla Was jest to szansa na częściową depetryfikację. Dla nich zaś jest to pierwszy krok w rzeczywistości dorosłe życie – trudny, frustrujący, ale też nie wyjąłowany jeszcze z nadziei oraz z kreatywnych zamierzeń. To z całą pewnością można poenić. Potrzeba jednak wzmoczonej spolegliwości. Być może takiej (lub większej) jak ta, którą nas samych powitano przed laty – a była skuteczna, skoro przykleiliśmy się do tego zawodu, jak muchy do szyby. No to teraz trzeba, żeby przylepili się następni.

JACEK WOJCIECHOWSKI

Tydzień Bibliotek 2012

Ogólnopolski konkurs na najlepsze działania promujące czytelnictwo w Tygodniu Bibliotek 2012, pod hasłem „Biblioteka ciągle w grze!”

Dziewiąty już raz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich organizuje w dniach 8-15 maja 2012 roku Tydzień Bibliotek, którego celem jest:

- popularyzacja wiedzy o roli bibliotek i ośrodków informacji w systemie kultury, edukacji, nauki i gospodarki, a także o ich znaczeniu dla poprawy jakości życia i utrwalania pozytywnych wzorców społecznych,
- podnoszenie prestiżu bibliotek i zawodu bibliotekarza w świadomości społecznej,
- promocja czytelnictwa i zainteresowania książką oraz nowymi mediami komunikacji społecznej w szerokich kręgach polskiego społeczeństwa,
- upowszechnianie w społeczeństwie świadomości o znaczeniu wiedzy i informacji oraz swobodnego dostępu do nich poprzez biblioteki i ośrodki informacji.

Hasło Tygodnia Bibliotek 2012 pozwala w różnych formach pokazać pozytywne zmiany, które zachodzą w naszych placówkach. Oczywiście jest też dobrą okazją do promowania literatury o sporcie, zwłaszcza piłki nożnej, wystaw, plakatów czy albumów dotyczących tej tematyki.

Adresatami konkursu są biblioteki i ośrodki informacji wszystkich rodzajów.

Warunkiem uczestnictwa w konkursie jest przekazanie do Biura ZG SBP dokumentacji z realizacji programu w terminie do **15 lipca 2012 r.** w następujący sposób:

- o przesłanie dokumentacji konkursowej w postaci elektronicznej na adres email: konkurs@sbp.pl lub
- o wysłanie pocztą na adres SBP (Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa) dokumentacji konkursowej w postaci drukowanej lub/i na płycie CD wraz ze zdjęciami.

Komisja Konkursowa SBP ogłosi wyniki konkursu nie później niż do **15 września 2012 roku.**

Dodatkowych informacji o konkursie udziela Konrad Stepanajtyś (22) 608-28-25, k.stepanajtyś@sbp.pl

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

CZY WŚRÓD OFIAR BYLI ŚLĄZACY – 100 LAT PO TRAGEDII TITANICA

W nocy z 14 na 15 kwietnia 1912 r. po zderzeniu z górą lodową zatonął brytyjski transatlantyk Titanic. W Bibliotece Śląskiej znajduje się wiele ciekawych materiałów związanych z tym wydarzeniem – jak choćby pierwsze doniesienia o katastrofie, które ukazały się na łamach „Kuryera Śląskiego” 18 kwietnia 1912 r., relacje ocalałych oraz artykuł pt. „Czy wśród ofiar byli także Ślązacy” opublikowany w „Katoliku” w maju 1912 r. Dokumenty te zostały zdigitalizowane i można je znaleźć w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej – www.sbc.org.pl oraz na stronie Biblioteki Śląskiej – www.bs.katowice.pl

(Aneta Satława, Biblioteka Śląska)

ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Śląska na międzynarodową konferencję naukową pt.: „Przedsiębiorcy w procesach industrializacyjnych i modernizacyjnych na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Rury w XIX i XX w. (do 1945 roku)” (12.04.)
- Biblioteka Śląska na 10. Ogólnopolski Festiwal Ekspresji Dziecięcej i Młodzieżowej (16.04. – 24.04.)
- Sądecka BP im. J. Szujskiego na wernisaż wystawy Janiny Kozy „W poszukiwaniu Piękna” (18.04.)
- Biblioteka Śląska na kolejne spotkanie Salonu Literackiego M. Jagiełły z udziałem Macieja Pinkwarta (18.04.)
- Biblioteka Śląska na konferencję „Teatr – Dramat – Społeczeństwo. Dzisiejsza percepcja dzieła B. Brechta” (19.04. – 21.04.)
- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego na cykl wykładów otwartych „Twórcy, dobrodziejcy i przyjaciele Biblioteki im. H. Łopacińskiego” z okazji 105. rocznicy powstania Biblioteki Publicznej (19.04., 26.04., 17.05., 24.05., 31.05., 21.06.)
- Biblioteka Śląska na konferencję prasową związaną z otwarciem Domu Oświatowego BŚ (20.04.)
- Biblioteka Śląska na konferencję „Książka dla dzieci – jak to się robi?” z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (23.04.)

- MBP im. J.A. i A.S. Załuskich w Radomiu, Muzeum W. Gombrowicza we Wsoli na 35. Radomską Wiosnę Literacką (23.04.– 25.04.)
- Biblioteka Śląska na spotkanie z M. Kydryńskim w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki (24.04.)
- Biblioteka Śląska na debatę dot. przebiegu i wyników spisu powszechnego 2011 (25.04.)
- Sądecka BP im. J. Szujskiego na Sądeckie Duety Literackie: „Niektórzy lubią poezję.... tylko co to takie go poezja” (25.04.)
- Biblioteka Śląska na kolejne spotkanie Klubu Dobrej Książki poświęcone książce Aleksandra Fiuta pt. *Z Miłozsem* (26.04.)
- Zarząd Oddziału SBP w Bielsku-Białej, Książnica Beskidzka na promocję książki Beaty Mikuszewskiej *Biblioteki i bibliotekarze Bielska-Białej* (08.05.)
- WBP im. H. Łopacińskiego na obchody IX Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek. W programie m.in. III Lubelskie Forum Bibliotekarzy (8.05.), Mediateka małego człowieka. Zwierzyniec Jana Brzechwy (09.05.-10.05.), Wernisaż wystawy malarstwa Róży i Stanisława Popków (09.05.)
- Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy na obchody jubileuszowe 50-lecia istnienia Biblioteki „Pod Skrzydłami” oraz 20-lecia istnienia Warszawskiej Galerii Eklibrisu (09.05.)
- Sądecka BP im. J. Szujskiego na obchody Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek. W programie m.in. Noc w Bibliotece (10.05.), Do biegu, gotowi, start! – spotkanie z elementami biblioterapii (15.05.), „Sandecja ciągle w grze!” (15.05.)

PUBLIKACJE OTRZYMANE

Z Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta i Związku Literatów Polskich – Oddział w Gorzowie Wlkp.

„Pegaz Lubuski” nr 1 (48) 2012

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Zarząd Oddziału w Bielsku-Białej

Mikuszewska Beata: *Biblioteki i bibliotekarze Bielska-Białej, czyli moja życiowa przygoda, wspomnienia na tle dziejów bibliotek w Bielsku-Białej 1954-1985. Bielsko-Biała: SBP ZO, 2012*

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie i w bezpośredniej sprzedaży w Biurze ZG SBP. Zamówienia na czasopismo można składać w ciągu całego roku, od dowolnego numeru pisma. Numery archiwalne, a także pojedyncze numery można nabyć wyłącznie w Biurze ZG SBP. Oferta ważna do wyczerpania nakładu. Wysokość bieżącej prenumeraty wynosi 162 zł (13,50 zł za 1 numer).

Wpłaty na prenumeratę przyjmuje:

Dział Sprzedaży
Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa
Informacje: Joanna Janczak tel. (22) 825-50-24,
faks (22) 825-53-49
e-mail: sprzedaz@sbp.pl
konto SBP: Millennium 70 1160 2202 0000 0000 2814 5355

Proponujemy następujące rabaty:
przy zakupie 3-6 egzemplarzy – 10%, 7-9 egz. – 15%, 10 i więcej egz. – 20% (dot. jednego tytułu).

Powyższe rabaty dotyczą także zakupu książek naszego Wydawnictwa. Oferta obejmuje czasopisma i książki wydane dotychczas, jak również prenumeratę na 2012 rok.

Aby dokonać prenumeraty, należy wypełnić blankiet pocztowy lub bankowy z zaznaczeniem liczby zamawianych egzemplarzy i dokonać wpłaty. Zaprenumerowane egzemplarze przesyłane są na adres prenumeratora przesyłką pocztową zwykłą.

Ponadto prenumeratę przyjmują:
„RUCH” S.A. i POCZTA POLSKA – kwartalnie

Zapraszamy do naszego sklepu online (www.sbp.pl/sklep) oraz do cyfrowego archiwum na portalu SBP (www.sbp.pl/archiwumcyfrowe).

Ważne dla Autorów publikujących w „Bibliotekarzu”

Autorzy pragnący publikować swoje teksty w „Bibliotekarzu” proszeni są o:

- Przysyłanie tekstów i ewentualnie materiałów ilustracyjnych w plikach w programie Word w formatach DOC lub RTF (odstęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele w programie Excel, a zdjęcia w formacie JPG w rozdzielczości 300 dpi na adres Wydawnictwa SBP (wydawnictwo@sbp.pl) lub bezpośrednio do redaktora naczelnego na adres: e.stefanczyk@sbp.pl. Teksty i fotografie powinny być podpisane.
- Dołączanie do przysyłanych materiałów danych niezbędnych do wypłacenia honorarium oraz odprowadzenia podatku od honorarium do urzędu skarbowego. W tym celu oprócz imienia i nazwiska należy podać:
  - datę i miejsce urodzenia,
  - imiona ojca i matki,
  - adres domowy,
  - telefon kontaktowy, e-mail,
  - PESEL,
  - NIP,
  - nazwę i adres właściwy dla autora ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego,
  - numer konta osobistego w banku w celu przekazania honorarium.
- Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy i pełnioną funkcję do umieszczenia w notce o autorze.
- Oświadczenie o braku zgody na bezpłatne publikowanie danego tekstu w internecie – w związku z digitalizacją i publikowaniem „Bibliotekarza” w internecie. Brak takiego oświadczenia przy nadesłanym materiale będzie oznaczał zgodę autora na bezpłatną publikację tekstu w internecie.

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy – Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego

Komitet Redakcyjny:

Helena BEDNARSKA, Lucjan BILIŃSKI,
Sylvia BŁASZCZYK, Stanisław CZAJKA,
Andrzej DĄBROWSKI, Małgorzata JEZERSKA,
Jadwiga KONIECZNA (przewodnicząca),
Katarzyna MATERSKA, Irena SUSZKO-SOBINA,
Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFAŃCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: budynska@gmail.com)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Skład i łamanie:

Robert LIS

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

Honoraria autorskie:

Kazimiera KRAWCZAK
(tel. 22 825-54-25; e-mail: finanse@sbp.pl)

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96

Doradca ds. wydawniczych – Janusz NOWICKI
tel. 22 827-52-96, e-mail: wydawnictwo@sbp.pl

„Bibliotekarz” za lata 1991-2009 jest dostępny online w archiwum cyfrowym SBP (www.sbp.pl) oraz w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (<http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=17777>).

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c., Kozerki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

Nakład: 1600 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

- Jest jedynym systemem bibliotecznym, oferującym w rozsądnej cenie funkcjonalność zaspokajającą wszystkie potrzeby nowoczesnej biblioteki. Efektywność systemu potwierdza ponad tysiąc bibliotek, których pracownicy i czytelnicy na co dzień korzystają z systemu.
- Pełna zgodność systemu z formatem MARC21 pozwala na opracowanie wszystkich rodzajów materiałów bibliecznych, w tym tworzenie kartotek bibliograficznych i zagadnieniowych (wbudowany System Bibliografii Regionalnej).
- Zgodność z krajowymi i zagranicznymi normami branżowymi (ISO 2709 protokół Z39.50) ułatwia wymianę danych (współpracę) pomiędzy bibliotekami.
- System zaspokaja potrzeby zarówno dużych bibliotek wykorzystujących liczne stanowiska komputerowe w wielu lokalizacjach, jak i małych posiadających jedno stanowisko.
- Hosting oprogramowania z serwera producenta umożliwia wykorzystanie jego pełnej funkcjonalności, w tym udostępnienie czytelnikom e_usług, także w bibliotekach małych, nie posiadających własnego serwera. Z tej formy eksploatacji korzysta już kilkaset bibliotek.

RAZEM Z OPROGRAMOWANIEM BIBLIOTEKA OTRZYMUJE PAKIET USŁUG ZWIĄZANYCH Z JEGO WDROŻENIEM I EKSPLOATACJĄ:

- konwersję lub import posiadanych danych do formatu MARC21,
- instalację oprogramowania na serwerze,
- zorganizowanie dostępu on-line do katalogów (OPAC),
- wykonywanie kopii bezpieczeństwa,
- aktualizowanie oprogramowania związane z jego rozwojem,
- dostosowanie oprogramowania do zmieniających się przepisów prawnych,
- administrowanie systemem np. ustawianie lub zmianę jego parametrów.

PONADTO PRODUCENT ZAPEWNI:

- ochronę danych osobowych w powierzonych bazach,
- konsultacje i szkolenia wykonywane w Poznaniu,
- okresowe szkolenia, także z formatu MARC21, prowadzone w pobliżu siedziby biblioteki,
- konsultacje i porady telefoniczne,
- instruktaż wykonywany on-line.

Oprogramowanie w hostingu z pełnym pakietem usług
jest obecnie oferowane już od **145 zł/m-c.**

FINALIŚCI II ETAPU „BIBLIOTEKARZ ROKU 2011”

Paweł Braun

Pomorski Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku, wykształcenie: wyższe (filozofia), studia podyplomowe (zarządzanie zasobami ludzkimi), 14 lat pracy w bibliotece.

Elżbieta Dziubińska

Warmińsko-mazurski Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej im. K. I. Gałczyńskiego w Morągu, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie, studia podyplomowe (zarządzanie zasobami ludzkimi), 23 lata pracy w bibliotece.

Izabela Gajda

Łódzki Bibliotekarz Roku 2011

Samodzielne stanowisko ds. źródeł elektronicznych Biblioteki Politechniki Łódzkiej, wykształcenie: wyższe techniczne, 21 lat pracy w bibliotece.

Anna Janus

Dolnośląski Bibliotekarz Roku 2011

Kierownik Filii nr 58 Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie oraz studia podyplomowe (zarządzanie usługami), 20 lat pracy w bibliotece.

Halina Kaletowska

Opolski Bibliotekarz Roku 2011

Instruktor Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Nysie, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie, 38 lat pracy w bibliotece.

Grażyna Kędzierska

Kujawsko-pomorski Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Biblioteki Publicznej im. Jarosława Iwaszkiewicza w Sępólnie Krajeńskim, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie, 28 lat pracy w bibliotece.

Małgorzata Kępka

Śląski Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Koszarawie, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie z uprawnieniami pedagogicznymi, 31 lat pracy w bibliotece.

FINALIŚCI II ETAPU „BIBLIOTEKARZ ROKU 2011”

Danuta Krajewska
Zachodniopomorski Bibliotekarz Roku 2011

Kierownik Filii nr 11 Koszalińskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela, wykształcenie: wyższe (pedagogika), 29 lat pracy w bibliotece.

Maria Marek
Małopolski Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Brzesku, wykształcenie: średnie bibliotekarskie, 41 lat pracy w bibliotece.

Halina Radoła
Wielkopolski Bibliotekarz Roku 2011

Instruktor powiatowy Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Gostyniu, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie, 32 lata pracy w bibliotece.

Małgorzata Rokicka-Szymańska
Podlaski Bibliotekarz Roku 2011

Kierownik Biblioteki Publicznej Powiatu Białostockiego Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie, 33 lata pracy w bibliotece.

Anna Skubisz-Szymanowska
Mazowiecki Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu, wykształcenie: wyższe (filologia polska), 30 lat pracy w bibliotece.

Teresa Zawala
Lubuski Bibliotekarz Roku 2011

Dyrektor Biblioteki Publicznej Gminy Sulechów, wykształcenie: wyższe bibliotekarskie, 28 lat pracy w bibliotece.

Małgorzata Zińczuk
Lubelski Bibliotekarz Roku 2011

Kierownik Działu Udostępniania Zbiorów i Informacji Miejskiej Biblioteki Publicznej we Włodawie, wykształcenie: wyższe (pedagogika) oraz studia podyplomowe (bibliotekoznawstwo), 30 lat pracy w bibliotece.